

Farkas Pál,
Tenigl-Takács László és Csörgő Zoltán

Buddha-Dhamma

(képességfejlesztő szöveggyűjtemény)

A digitális kiadás
az EFOP-3.4.3-16-2016-00024 pályázat
keretében készült 2018-ban.

Készítette: *Dobosy Antal*

A Tan Kapuja

Fordította, összeállította,
feladatokkal kiegészítette
Farkas Pál, Tenigl-Takács László
és Csörgő Zoltán

Kedves Felvételiző!

Jelen szöveggyűjtemény az EFOP 3.3.3.-16 pályázat támogatásával készült tananyag. A szemelvények összeállításánál arra törekedtünk, hogy azok képet adjanak a Buddha legfontosabb tanításairól. Az egyes szövegekhez feladatokat is csatoltunk, melyek áttanulmányozása, elvégzése játékos formában könnyítheti meg a tanításokban foglaltak megértését, összefüggéseik átlátását. A feladatok különböző nehézségi fokúak, az A-B-vel jelzettek könnyebbek, a C-D-vel jelzettek nehezebbek, ennek megfelelően elvégzésük több munkát és időt követel. Felvételi írásbeli tesztünk ezekre a szövegekre, illetve feladat-típusokra épül. Emellett figyelmébe ajánljuk a Buddha Ujja (<http://a-buddha-ujja.hu/>) weboldal szövegbázisát. Természetesen nem követeljük meg a buddhizmus számtalan fogalmának, terminusának „bemagolását”. Írásbeli tesztünk a tanítások összefüggéseinek értését, a szutták szövegének értelmezési készségét hivatottak felmérni. Illusztráció kedvéért tekintse át az alábbi néhány feladatot, nagyjából ilyesmire számíthat a felvételi során.

1. A bhikkhu szót leggyakrabban „szerzetesnek” fordítják. Van-e különbség a keresztény szerzetesség és a buddha-i szerzetesi közösség életformája között?

.....
.....

2. A Magasztos tanítása szerint minden jelenség három ismérvvel bír. Jelölje meg az alábbi fogalmak közül, melyik ez a három:

	magátlan, értelen, nem önmagában létező
	káros, veszélyes
	nem örök, múlandó
	hozzá kötődve szenvedésteli, szenvedéshez vezető
	illuzórikus, valójában nem létező

3. A „függő keletkezés” az érző lények (köztük az ember) létrejöttének folyamatát írja le. Jelölje meg, mely állítások jellemzik a függő keletkezés tanát:

	A függő keletkezést az ember korábbi születéseiben elkövetett bűnei okozzák.
	A függő keletkezés oka a nemtudás.
	A függő keletkezés a születés-kötődés-ragaszkodás-újraszületés folyamatát vázolja fel.
	A függő keletkezés a buddhizmus teremtésmítosza.
	A függő keletkezés lényege, hogy minden lény a Teremtő, Brahma Szahampati teremtménye, őtöle függ.

4. Aláhúzással jelölje meg, melyik három megállapítás a legjellemzőbb, és legigazabb a Buddhára, és tanaira:

Soha többé nem érte fájdalom.

Szeretett elbeszélgetni az emberekkel.

Arra bízta tanítványait, hogy nem fogadjanak el semmit szentírásként, gondolják át maguk a Tant, és ennek megfelelően hozzanak döntéseket.

Varázserejével sok beteget meggyógyított.

Megvetette és elítélte a világi hatalmat.

Tanításait számos példázattal illusztrálta.

Figyelmen kívül hagyta a korabeli kasztrendszer szokásait, törvényeit.

Elítélte a papságot.

Jó humorérzéke volt.

A bőkezű királyi és főúri adományokból kolostorokat építtetett.

Meg akarta reformálni a korabeli vallást.

Legbizalmasabb tanítványait egyszerű emberekből válogatta.

5. Olvassa el figyelmesen az alábbi szántirat-idézetet, majd válaszolja meg az utána szereplő feladatokat. (Figyelem! Csak a szövegben foglalt információkra támaszkodjon, ne gondolja tovább!)

„Így hallottam.

Egy alkalommal a Magasztos Szávathhi mellett, a Dzsétavanaligetben, Anáthapindiká kertjében tartózkodott. Itt Észukári pap felkereste a Magasztost.

Odaérve, üdvözetet váltott a Magasztossal, és illendő üdvözlőszavak után leült előtte. Előtte ülve, így szólította meg a Magasztost Észukári pap:

- Gótama, a papok négyféle szolgálatról tanítanak: a papok szolgálatáról tanítanak, a nemesek szolgálatáról tanítanak, a közrendűek szolgálatáról tanítanak, a szolgák szolgálatáról tanítanak. A papok szolgálatáról ezt tanítják a papok, Gótama: a pap szolgálhat papnak, a nemes szolgálhat papnak, a közrendű szolgálhat papnak, a szolga szolgálhat papnak. Ezt tanítják a papok a papok szolgálatáról, Gótama.

A nemesek szolgálatáról ezt tanítják a papok: a nemes szolgálhat nemesnek, a közrendű szolgálhat nemesnek, a szolga szolgálhat nemesnek. Ezt tanítják a papok a nemesek szolgálatáról, Gótama.

A közrendűek szolgálatáról ezt tanítják a papok: a közrendű szolgálhat közrendűnek, a szolga szolgálhat közrendűnek. Ezt tanítják a papok a közrendűek szolgálatáról, Gótama.

A szolgák szolgálatáról ezt tanítják a papok: a szolga szolgálhat szolgának, mert ki más szolgálhatna a szolgának? Ezt tanítják a papok a szolgák szolgálatáról, Gótama. Erről a négyféle szolgáltról tanítanak a papok, Gótama. Mit szól ehhez Gótama úr?

(Forrás: Észukári szutta (MN 96) Vekerdi József fordítása, <http://mek.oszk.hu/01900/01901/01901.html>)

feladatok:

5/1. Gyűjtse ki a táblázatba a szövegben felbukkanó páli nyelvű tulajdonneveket. Melyek földrajzi, s melyek személynevek?

földrajzi név, hely	személynév

--	--

5/2. Írja be a második oszlopba, ki kinek szolgálhat a papok szerint?

papnak	
nemesnek	
közrendűnek	
szolgának	

5/3. Hány megnevezése bukkan fel a szövegben a Buddhának?

.....

5/4. Jelölje meg, hogy igazak, vagy nem igazak az alábbi kijelentések:

a) Anáthapindika a Dzsétavana-ligetben tartózkodott.

.....

.....

A Tan kerekét forgásbáhozó tanítóbeszéd

(Dhammacakkappavattana szutta)

Így hallottam. Egyszer a Magasztos Benáresz közelében, Iszapatana mellett, az Őzek ligetében időzött. Akkor a Magasztos az öt szerzeteshez a következő szavakat intézte:

– Szerzetesek, két végletet kell elkerülnie annak, aki az otthontalanságba távozik. Melyik ez a kettő? Az egyik az érzéki élvezetekhez tapad, amely hitvány, durva, közönséges, alantas, értéktelen, a másik az önsanyargatásba merül, amely nyomorúságos, alantas, értéktelen. E két végletet elkerülve, szerzetesek, a Beérkezett ráébredt a közép útjára, amely belátáshoz és megértéshez juttat, és elcsendesüléshez, közvetlen tudáshoz, felébredéshez, kialváshoz vezet.

Szerzetesek, és mi a közép útja, amelyre a Beérkezett ráébredt, amely belátáshoz és megértéshez juttat, és elcsendesüléshez, közvetlen tudáshoz, felébredéshez, kialváshoz vezet.

Ez bizony a nemes nyolcas út, nevezetesen a helyes szemlélet, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes cselekedet, helyes életvitel, helyes törekvés, helyes éberség, helyes összeszedettség.

Szerzetesek, ez az a nemes nyolcas út, amelyre a Beérkezett ráébredt, amely belátáshoz és megértéshez juttat, és elcsendesüléshez, közvetlen tudáshoz, felébredéshez, kialváshoz vezet.

Ez tehát a szenvedés nemes igazsága, szerzetesek: a születés szenvedés, az öregség szenvedés, a betegség szenvedés, a halál szenvedés, a szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés szenvedés. Együtt lenni azzal, amit nem szeretünk, szenvedés, elválasztva lenni attól, amit szeretünk, szenvedés, nem jutni hozzá ahhoz, amit kívánunk, szenvedés. Mindent egybevetve szenvedés a ragaszkodás az öt léthalmazhoz.

Ez tehát a szenvedés keletkezésének nemes igazsága, szerzetesek: ez a szomj, ami újraszületéshez vezet, élvezet és vágy kíséri, hol ebben, hol abban gyönyörködik, nevezetesen az érzékek szomja, a létezés szomja, a nemlétezés szomja.

Ez tehát a szenvedés megszűnésének nemes igazsága, szerzetesek: ez pedig ugyanannak a szomjnak maradéktalan lecsillapodása, megszűnése, feladása, a lemondás, megszabadulás, elszakadás attól.

Ez tehát a szenvedés megszűnéséhez vezető út nemes igazsága, szerzetesek: ez bizony a nemes nyolcas út, nevezetesen a helyes szemlélet, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes cselekedet, helyes életvitel, helyes törekvés, helyes éberség, helyes összeszedettség.

Ez a szenvedés nemes igazsága; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a szenvedést kell tökéletesen megérteni; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés,

bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a szenvedést tökéletesen megértettem; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

Ez a szenvedés keletkezésének nemes igazsága; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a szomjat kell hátrahagyni; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a szomjat hátrahagytam; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

Ez a szenvedés megszűnésének nemes igazsága; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a megszűnést kell megtapasztalni; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt a megszűnést megtapasztaltam; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

Ez a szenvedés megszűnéséhez vezető út nemes igazsága; szer-

zetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt az utat kell végigjárni; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

És éppen ezt az utat végigjártam; szerzetesek, e korábban sosem hallott igazságokat illetően belátás, megértés, bölcsesség, tudás és világosság ébredt bennem.

Mindaddig, szerzetesek, amíg e négy nemes igazságot, annak három fokozatát és tizenkét megnyilvánulását, tökéletesen tisztán nem értettem és láttam úgy, amint van, addig bizony, szerzetesek, nem vallottam azt, hogy e világban – istenségeivel, kísértőjével, teremtetőistenével, vándorszerzeteseivel és papjaival, isteni és emberi lényeivel– a felülmúlhatatlan tökéletes megvilágosodásra ráébredtem.

De amikor, szerzetesek, e négy nemes igazságot, annak három fokozatát és tizenkét megnyilvánulását, tökéletesen tisztán megértettem és megláttam úgy, amint van, akkor bizony, szerzetesek, azt vallottam, hogy e világban – istenségeivel, kísértőjével, teremtetőistenével, vándorszerzeteseivel és papjaival, isteni és emberi lényeivel – a felülmúlhatatlan tökéletes megvilágosodásra ráébredtem.

Megértés és meglátás ébredt bennem: Megingathatatlan elmém megszabadulása. Ez az utolsó születésem. Nem vár rám több újjászületés.

Így szólt a Magasztos. Az öt szerzetes boldogan örvendezett a Magasztos szavain. (...)

(fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

A szemelvény címe: *A Tan kerekének megforgatása*. Mit jelent ez a metafora? (A)

Keresse meg az internet valamely adatbázisában, hogy hol található a fenti szutta a páli kánon (*Tipitaka*) szövegein belül!

Mely jelzőkben különbözik a két véglet (élvezetek és önsanyargatás) jellemzése? Hogyan értelmezi e különbséget? (A)

A Buddhát több névvel is illetik a szentíratokban: *Magasztos, Beérkezett, Felébredett, Remete* stb. Ön szerint mi az oka ennek, hogyan értelmezi ezeket a neveket? (B)

Az idézett szöveg „szerzetes”-nek fordítja a *bhikkhu* szót, amelynek eredeti jelentése „koldus”. A Buddha és tanítványai életmódjának ismeretében válaszoljon arra, hogy mi indokolja ezt a fordítást. (C)

A Buddha életének ismeretében válaszoljon a következő kér-

désre: a Buddha melyik életszakaszában tapasztalta meg a két elkerülendő végletet? (D)

Szinte minden szutta kezdő formulája az „Így hallottam”. Mi ennek a magyarázata? (B)

A Buddha tanítóbeszédeiben – és később a páli szentiratokban – sokszor találunk ismétléseket, felsorolásokat. Mi ezeknek a célja? (C)

A szöveg a *Szamjutta nikája* című szentiratból származik. Keresse meg az interneten a teljes szöveget, és ismertesse, hogy kiknek mondta ezt a tanítóbeszédet a Magasztos és miért. Hogy hívták az őt szerzetest? (C)

Keressen az interneten más fordításokat, és gyűjtse össze, hogy miként fordítják a következő fontos kifejezéseket: *koldusok, Beérkezett, középút, ellobbanás*. (A)

A *bhikkhu* szót leggyakrabban „szerzetes”-nek fordítják. Van-e különbség a keresztény szerzetesek és a Buddha szerzetesi közösségének életformája között? (C)

A *Buddha-Dhamma* tananyag teljes ismeretében keresse ki, hogy mely más alaptanítások neve bukkan fel a szemelvényben! (C)

Az alábbi költemény Horatius híres gondolatát, az „arany középszer” (középút) eszméjét bontja ki. Miben látja a különbséget a

buddhai és horatiusi középút között? (D)

Licinius Murenához

(Az arany középszer)

*Élned úgy bölcsebb, ha veszélyes árra
nem sietsz buzgón, Licinius egyre,
s túl közel sem bújsz a csalóka parthoz,
félve vihartól.*

*Az, ki bölcsen jár az arany középszer
útjain, nem hál szemetes, dülöngő
putriban, nem hál irigyelt teremben,
józanul él az.*

*Többször ing széltől a sudár fenyőfa,
súlyosabban dől el az égbe nyúló
nagy torony, villám a magas hegyeknek
csúcsait éri.*

*Bajban is bízik, s örömben újabb
változással számol a bölcsen edzett
szív. Ha ismét zord telet ad, ugyancsak
messzire űzi*

*Juppiter. Sorsod ha ma rossz, nem így lesz
mindig. Íjat nem feszít egyre: néha
néma múzsáját citerára, dalra
készti Apollo.*

*Légy erős lelkű, ha nehéz a sorsod,
s bátor. Ám légy bölcs, s ha a kedvező szél
szerfölött fújna dagadó vitorlád,
vond be a vásznát.*

(Bede Anna fordítása)

Feladatok:

Internetes forrásokból elvégzendő kutatási feladatok (C–E)

Milyen irányba forog a Tankerék? Milyen irányú a létkerék (szanszkrit: *bhavacsakra*; páli: *bhavacsakka*) forgása? Hogyan függ össze a kettő? (C)

Miért ábrázolják a Tankereket gyakran két őzzel egy-egy oldalán? (C)

Jelentése és formai jellegzetességei alapján melyik *mudrá* hozható összefüggésbe a Tankerékkal? (B)

Hogyan függ össze egymással a Tankerék megforgatása és a *csakravartin* (páli: *csakkavattin*) alakja? (C)

A szekérkerék a buddhizmus és Buddha tanításainak anikonikus jelképe. A kép nélküli (anikonikus) kultusz meddig és miért volt domináns a buddhizmus történetében? (D)

Milyen előképe van a Tankeréknek a védikus hagyományban?

A kerék-metaphora más buddhista irányzatok szövegeiben is megjelenik. Egyes mahájána szövegek szerint a Buddha nem csak egyszer, hanem háromszor forgatta meg a Tankereket. A háromszori megforgatás metaforája a buddhizmus iskoláira, de az egyes tanítványok tudatában lejátszódó folyamatokra is vonatkoztatható. Hogyan? (D)

Mikor tartják a buddhisták a Tankerék megforgatásának ünnepét? (B)

Tibetben a kézi imamalom hengerének tetejét is a nyolc küllőjű Tankerék díszíti. Hogy függ össze a szimbólum és a tárgy? (C)

A Tankerék a nyolc kedvező szimbólum egyike a vadzsrajána buddhista országokban – kivéve egyben. Melyikben? (C)

Mire utal Indiában Asóka király (Kr.e. 265–238 körül), az első szervezett indiai állam (a Maurja királyság) legjelentősebb uralkodója oszlopain a Tankerék? (B)

A buddhizmus térhódítása után kétszáz évvel egy másik budd-

hista uralkodó, a görög Menander (buddhista írásokban „Milinda király”, Kr.e. 160–135) ábrázoltatott nyolc küllőjű Tankereket bizonyos tárgyakon. Milyen tárgyakon? (C)

A Tankereket különböző számú küllővel ábrázolják. Mely számok jellemzőek? Mit jelképeznek ezek a számok? (C)

Hogyan értelmezhető még a *dukkha* kifejezés, amit általában „szenvetés”-nek fordítanak? (B)

Etimológiailag hogyan függ össze a *dukkha* kifejezés a kerék mozgásával? (C)

A legendák szerint hogyan ébredt rá a középút fontosságára Sziddhártha? Mi volt az a jelenés, tapasztalat, amely rávezette a felismerésre? (B)

A tűzről szóló tanítóbeszéd

(Ádittaparijája szutta)

Így hallottam. Egyszer a Magasztos ezer szerzetessel Gajá közelében, Gajászísánál időzött. Akkor a Magasztos a szerzetesekhez a következő szavakat intézte:

– Ó, szerzetesek, minden lángban áll.

Mi minden áll lángban, ó, szerzetesek?

Ó, szerzetesek, lángban áll a szem, lángban áll a látvány, lángban áll a látás¹, lángban áll a szem érzékelése, lángban állnak a szem érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ó, szerzetesek, lángban áll a fül, lángban áll a hang, lángban áll a hallás, lángban áll a fül érzékelése, lángban állnak a fül érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

1 A szem általi tudatosság, amely a látványt tudatosítja, és ugyanígy a továbbiakban a hallás, szaglás stb. esetén.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ó, szerzetesek, lángban áll az orr, lángban áll a szag, lángban áll a szaglás, lángban áll az orr érzékelése, lángban állnak az orr érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ó, szerzetesek, lángban áll a nyelv, lángban áll az íz, lángban áll az ízlelés, lángban áll a nyelv érzékelése, lángban állnak a nyelv érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ó, szerzetesek, lángban áll a test, lángban áll a tapintásérzet, lángban áll az érintés, lángban áll a test érzékelése, lángban állnak a test érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ó, szerzetesek, lángban áll az elme, lángban állnak a dolgok, lángban áll a megismerés, lángban áll az elme érzékelése, lángban állnak az elme érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzések.

Mi gyújtotta lángra?

A vágy tüze, az ellenszenv tüze, a káprázat tüze gyújtotta lángra, a születés öregség, halál, szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétségbeesés tüze gyújtotta lángra, azt mondom néktek.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul a szemtől, elfordul a látványtól, elfordul a látástól, elfordul a szem érzékelésétől, elfordul a szem érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul a fültől, elfordul a hangtól, elfordul a hallástól, elfordul a fül érzékelésétől, elfordul a fül érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat,

ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületések véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul az orrtól, elfordul a szagtól, elfordul a szaglástól, elfordul az orr érzékelésétől, elfordul az orr érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul a nyelvtől, elfordul az íztől, elfordul az ízleléstől, elfordul a nyelv érzékelésétől, elfordul a nyelv érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul a testtől, elfordul a tapintásérzettől, elfordul az érintéstől, elfordul a test érzékelésétől, elfordul a test érzékelésétől függően keletkezett öröm-

teli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul az elmétől, elfordul a dolgoktól, elfordul a megismeréstől, elfordul az elme érzékelésétől, elfordul az elme érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől. Elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Így szólt a Magasztos. Az ezer szerzetes boldogan örvendezett a Magasztos szavain. Amikor e Tan-kifejtés elhangzott, az ezer szerzetes elméje megszabadult a befolyásokhoz való ragaszkodástól.

(fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

A szemelvény a Magasztos egyik legismertebb, legnagyobb hatású tanítása. Mire utal a folyamatosan ismételt „lángban áll” kifejezés? (A)

Készítsen táblázatot azokról a dolgokról vagy jelenségekről,

melyek e tanítás szerint „lángban állnak”! (C)

A fenti felsorolás alapján és egyéb forrásokból szerzett buddhista ismeretei alapján összegezze a későbbi théraváda iskola ismertelméleti rendszerét! (D)

Fogalmazza meg 5–10 mondatban, hogy hogyan értelmezi a szemelvénynek ezt a részét: *„Ezt látván, ó, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul az elmétől, elfordul a dolgoktól, elfordul a megismeréstől, elfordul az elme érzékelésétől, elfordul az elme érzékelésétől függően keletkezett örömteli, szenvedésteli és semleges érzésektől.”* (D)

Tanulmányozza alaposan a szöveget! Próbálja meg összefoglalni saját szavaival e tanítás lényegi üzenetét! (C)

Keresse meg az interneten a tanítás más fordításait! Találjon olyat, melyből azonosítani tudja a következő fogalmak páli eredetijét: *vágy, ellenszenv, káprázat, elme, megismerés, tanult tanítvány, elfordulás!* (C)

Keresse meg az angol nyelvű *Buddha-Dhamma* online tananyagban, hogy hogyan fordítják az előbbi feladatban felsorolt fogalmakat! (B)

Keressen Petőfi Sándor és más romantikus költők műveiben

tűz-metaforákat (például: „*alvó szívem meggyulladott*”)! Fogalmazza meg tömören, hogy ezek mennyiben térnek el a Buddha tűz-metaforájától! (B)

Végezzen alaposabb kutatást, és írjon 1500–2000 karakter terjedelmű esszét, amelynek témája: A tűz metaforája a nyugati civilizációban és a buddhista kultúrában! (D)

Írjon 1500–2000 karakter terjedelmű esszét arról, hogy miként építheti be életébe a fenti tanítást a 21. században élő világi buddhista törekvő! (C)

Vesse össze a fenti szövegben szereplő tűzre vagy égésre vonatkozó utalást azzal, amire a *nibbána* („ellobbanás”, páli: *nibbána*) kifejezés utal, és fejtse ki, hogy a tűznek milyen jellegzetességei jelennek meg az előbbi és az utóbbi kifejezésben! (D)

Nézzon utána, hogy milyen körülmények között keletkezett a Buddhának ez a beszéde! Kik alkották a hallgatóságot? (C)

Vesse össze a Buddha által alkalmazott égés-metaforát a hindu aszkézis fontos alapelveivel, a *tapasszal* (a *tapasz* kifejezés jelentése: „égni, lángolni, fájdalmat elszenvedni”, átvitt értelemben: „kitartó erőfeszítés az önfegyelem gyakorlásán keresztül”)! Gondolatait, észrevételeit fogalmazza meg esszé-formában. (E)

A számkivetetről szóló tanítóbeszéd

(Vaszala szutta)

Így hallottam. Egyszer a Magasztos Szávathhiban időzött, a Dzséta ligetben, Anáthapindika birtokán. Reggel magára öltötte ruháját, köpenyét vállára kanyarítván fogta koldulócsészéjét, és Szávathiba indult élelemért. Ekkor már égett az áldozati tűz Aggikabháradvászsa, a pap, házában, és javában folyt a szertartás. Aggikabháradvászsa, a pap, már messziről észrevette, hogy a Magasztos közeledik, s így szólt hozzá:

– Ne gyere közelebb, tarfejű, ott maradj, hitvány remete, ne közelíts, számkivetett!

Amint ez elhangzott, a Magasztos ily szavakkal fordult a paphoz, Aggikabháradvászsaéhoz:

– Ismersz-e, pap, számkivetettet, tudod-e, hogy mi tesz valakit számkivetetté?

– Nem ismerek, Gótama, számkivetett, nem tudom, mi tesz valakit számkivetetté.

– Akkor figyelj ide, pap, hallgasd gondos figyelemmel, elmondom.

– Rendben van, tiszteletreméltó – válaszolta a Magasztosnak Aggikabháradvászsa, a pap.

– Aki haragos, ellenséges, gonosz és képmutató, helytelen nézeteket táplál és megteveszt másokat – az a számkivetett.

Aki e földön csak egyetlen élőlénynek is árt, akiben nincs könyörület az élők iránt – az a számkivetett.

Aki falvakat és városokat ostromol és pusztít, akit mások nyomorgatása tesz hírhedtté – az a számkivetett.

Aki a faluból vagy az erdőből ellopja, ami másnak kedves, és amit nem neki szántak – az a számkivetett.

Aki pénzt kér hozomra, s mikor sürgetik, hogy adja vissza, elrejtí azt, mondván: Semmivel sem tartozom! – az a számkivetett.

Aki megkívánván bármiféle apróságot, az úton közeledőre rátámad s elveszi tőle – az a számkivetett.

Aki a maga vagy a másik javára, vagy hogy gazdagodjék, ha tanúságra kérik, hamisan szól – az a számkivetett.

Aki rokonai vagy barátai feleségével illetlenül viselkedik, akár erővel, akár azok beleegyezésével – az a számkivetett.

Aki, bár megtehetné, nem támogatja anyját és apját, amikor azok megöregszenek, hajlott korra jutnak – az a számkivetett.

Aki bántja vagy feldühíti anyját, apját, testvérét, nővérét vagy anyósát – az a számkivetett.

Aki azt tanítja, ami haszontalan, amikor azt kérdik tőle, mi az, ami hasznot hozó, és homályos tanácsokat ad – az a számkivetett.

Aki egy rossztettet elkövetvén nem akarja, hogy bárki is megtudja, ő a felelős, és eltitkolja azt – az a számkivetett.

Aki a másik házába menvén látogatóba, válogatott ételeket eszik, de mikor a másik megy hozzá látogatóba, nem tiszteli meg hasonlóképpen – az a számkivetett.

Aki hamisan szólván becsap egy papot vagy remetét vagy másikat szerzetest – az a számkivetett.

Aki, amikor az étkezés ideje elérkezik, felmérgecsíti a szavaival egy papot vagy egy remetét, és nem ad neki ételmet – az a számkivetett.

Aki megtévesztésből, s mert csekélyke fizetésre áhítózik, olyasmit híresztel, ami sosem történt – az a számkivetett.

Aki felmagasztalja magát, miközben másokat becsmérel, s gögje lealjasítja – az a számkivetett.

Aki másokat ingerel, mohó, rosszakaratú, kapzsi, ravasz, mértéktelen és gátlástalan – az a számkivetett.

Aki szidalmazza a Buddhát vagy a Buddha tanítványát, egy vándorszerzetest vagy egy gazdaembert – az a számkivetett.

Aki magát szentéletűnek vallja, bár valójában nem az, a teremőistent is magába foglaló világ tolvaja, tényleg a számkivetettek között is a leghitványabb. Ezek, akiket elősoroltam, valóban számkivetettek.

Nem a születése teszi a számkivetettet, nem a születése teszi a papot. A tettei teszik a számkivetettet, a tettei teszik a papot.

Hogy még jobban megjegyyezhesd, mondok egy példát: Volt

egyszer egy csandála, akit Mátangaként ismert a világ. Ez a Mátanga olyan hírré jutott, amit igen nehéz elérni. Számptalan nemesúr és pap jött, hogy szolgálja.

Az istenségekhöz vezető makulátlan utat járta, és túljutva szenvedélyeken és érzéki örömkön, elérte a teremőisten világát. A születése nem akadályozta meg abban, hogy a teremőisten világát elérje.

Bár tudósok családjába születnek, és a szent könyvekkel állnak rokonságban, a papok bizony újra meg újra rossztettekbe bonyolódnak. Vétkeznek ebben a világban, és rossz sors várja őket a következő világban. A születésük nem óvja meg őket a megvetéstől, vagy attól, hogy rossz sorsra jussanak. Nem a születése teszi a számkivetettet, nem a születése teszi a papot. A tettei teszik a számkivetettet, a tettei teszik a papot.

Amikor mindez elhangzott, Aggikabháradvádza, a pap, így szólt a Magasztoshoz:

– Csodálatos, tiszteletreméltó Gótama, csodálatos, tiszteletreméltó Gótama. Mintha valaki talpára állította volna azt, amit a fejére fordítottak, fellebbentette volna a fátylat arról, amit elrejtettek, vagy megmutatta volna az utat a tévelygőnek, vagy lámpást hozott volna a sötétségbe, hogy akiknek szemeik vannak, lássanak, épp ily módon fejtette ki számtalanféleképpen a Tanítást a tiszteletreméltó Gótama. A tiszteletreméltó Gótamához fordulok oltalomért, és a Taní-

táshoz és a szerzetesi Közösséghez. Fogadjon el engem a tiszteletreméltó Gótama világi követőjének, aki oltalmat talált benne, a mai naptól élete végéig.

(Fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

Fogalmazza meg, hogyan változik meg a Aggikabháradvászsa, a pap véleménye a Magasztosról, és miért! (A)

Mit jelentenek az alábbi kifejezések: *tanúságra kérik, számkivetett, pénzt kér hozomra, felmagasztalja magát, makulátlan útra tér, a teremtőistent is magába foglaló világ tolvaja?* (A)

Milyen hasonlatokkal jellemzi a pap a Buddha tanát a történet végén? (A)

Ismeretei alapján azonosítsa, hogy az öt erény mely pontjai bukkannak fel a Buddha egyes mondataiban! (B)

A *csandála* egy megvetett, a társadalomból kirekesztett csoport volt a korabeli Indiában. Ennek alapján mire mutat rá a Buddha példaként említett története? (B)

Keresse meg az Újszövetségben az irgalmas samaritánus történetét, és hasonlítsa össze a fenti szöveggel. Mi a hasonlóság Jézus és a Magasztos példázatában? (C)

Keresse meg az Újszövetségben, hogy hogyan jellemzi Jézus korának papságát, a farizeusokat! A bibliai szöveg milyen a hasonlóságot mutat a fenti történettel? Mit jelent a mai szóhasználatban a „farizeus” és a „farizeuskodik” kifejezés? (C)

A következő idézet egy hindu szentiratból, a *Brihadáranjaka-upanisadból* származik: „*Ezért a pap a tanultságot levette legyen újra gyermek, a gyermekséget és a tanultságot levette legyen hallgató. És ha túl van hallgatáson és nem hallgatáson, akkor lesz igazi pap. És mi teszi igazi pappá? Attól pap, ami valóban pappá teszi. Siralmas az, ami különbözik tőle.*” Hasonlítsa össze a Magasztos fenti tanításával! (B)

Nézzon utána, hogy milyen társadalmi csoportok tagjai léphetnek be egy keresztény és egy buddhista szerzetesrendbe! (C)

Milyen megvetett, kirekesztett, diszkriminált csoportokat ismer a mai világban, saját hazájában? Fogalmazza meg 5–10 mondatban, hogy e csoportokat hogyan ítélné meg a Buddha fenti tanításának fényében! (C)

A kasztrendszer ma – kétezeröttszáz évvel a Buddha tanítása után – is meghatározó vonása az indiai társadalomnak. Mennyiben magyarázza ezt Albert Einstein a következő mondása: „Az előítéleteket nehezebb szétzúzni, mint az atomot”? (D)

Az előítéletek tárgyai igen változatosak lehetnek. Előítéletet kiválthat minden olyan csoport, eszme vagy társulás, mely idegenként, másként hat. Hozzon minél több példát ezekre! (C)

Hozzon példákat arra a történelemből, amikor az előítélethez a kirekesztés mellett gyűlölet és a másik fél (népcsoport, közösség, másként gondolkodó ember) elpusztításának szándéka is társult! (D)

Az előítéletesen gondolkodó ember egy egyént nem annak egyéni tulajdonságai alapján ítél meg, hanem aszerint, hogy az illető milyen társadalmi, etnikai, stb. csoporthoz tartozik. Emellett általánosít, vagyis az emberek adott csoportjának tulajdonít bizonyos jellemvonásokat. A Buddha szavai mennyiben segítik elő az előítéletes gondolkodás megszüntetését? (C)

Az előítéleteket Csepeli György találóan „a megismerés szögesdrótjai”-nak nevezi. Hogyan hozható ez összefüggésbe a valóság megismerésének buddhista megközelítésével? (C)

Keresse meg az Újszövetségben az irgalmas samaritánus történetét, és állapítsa meg, hogy mondanivalója miben hasonlít a fenti szutta üzenetére! (B)

Hasonlítsa össze a fenti szemelvényt a következő tanítással, és állapítsa meg, hogy mely pontokon egyeznek: „*A Magasztos ezt mondta: Szerzetesek, milyen az igaztalan ember természete? ... egy igaztalan ember, aki nemesi családból távozott az otthontalanságba,*

így gondolkodik: nemesi családból távoztam az otthontalanságba, de ez a többi szerzetes nem nemesi családból távozott az otthontalanságba. Így hát dicséri magát és becsmérel másokat, mivel nemesi családból származik. Ez az igaztalan ember természete. Ám az igaz ember így gondolkodik: a vágy, ellenszenv vagy zűrzavar nem azért szűnik meg, mert az ember nemesi családból származik. Ámbár lehet, hogy valaki nem nemesi családból távozott az otthontalanságba, mégis, ha a Tannal összhangban lévő útra lépett, a helyes útra lépett, és a Tannak megfelelő a viselkedése, tisztelendő azért, elismerendő azért. Így az út gyakorlását előtérbe állítva nem dicséri magát és nem becsmérel másokat, mivel nemesi családból származik. Ez az igaz ember természete.” (MN 113, Szappurisza szutta) (B)

Az anattá tana

(Anattálakkhaṇa szutta)

Így hallottam. Egyszer a Magasztos Benáresz közelében, Iszapatana mellett, az Őzek Ligetében időzött.

Akkor a Magasztos az öt szerzeteshez a következő szavakat intézte:

– A test, szerzetesek, nem én. Ha a test én lenne, szerzetesek, nem lenne kitéve nyomorúságnak, és az ember rábírná a testet: ilyen legyen a testem, ilyen ne legyen a testem. De mivel a test nem én, szerzetesek, ezért ki van téve a nyomorúságnak, és az ember nem bírhatja rá a testet ilyen legyen a testem, ilyen ne legyen a testem.

Az érzés, szerzetesek, nem én. Ha az érzés én lenne, szerzetesek, nem lenne kitéve nyomorúságnak, és az ember bírhatja rá az érzést: ilyen legyen az érzésem, ilyen ne legyen az érzésem. De mivel az érzés nem én, szerzetesek, ezért ki van téve a nyomorúságnak, és az ember nem bírhatja rá az érzést: ilyen legyen az érzésem, ilyen ne legyen az érzésem.

Az észlelés, szerzetesek, nem én. Ha az észlelés én lenne, szerzetesek, nem lenne kitéve nyomorúságnak, és az ember rábírná az észlelést: ilyen legyen az észlelésem, ilyen ne legyen az észlelésem. De mivel az észlelés nem én, szerzetesek, ezért ki van téve a

nyomorúságnak, és az ember nem bírhatja rá az észlelést: ilyen legyen az észlelésem, ilyen ne legyen az észlelésem.

A késztetések, szerzetesek, nem én. Ha a késztetések az én lennének, szerzetesek, nem lennének kitéve nyomorúságnak, és az ember rábírhatná a késztetéseket: ilyenek legyenek a késztetéseim, ilyen ne legyenek a késztetéseim. De mivel a késztetések nem én, szerzetesek, ezért ki vannak téve a nyomorúságnak, és az ember nem bírhatja rá a késztetéseket: ilyen legyenek a késztetéseim, ilyenek ne legyenek a késztetéseim.

A tudatosság, szerzetesek, nem én. Ha a tudatosság én lenne, szerzetesek, nem lenne kitéve nyomorúságnak, és az ember rábírhatná a tudatosságot: ilyen legyen a tudatosságom, ilyen ne legyen a tudatosságom. De mivel a tudatosság nem én, szerzetesek, ezért ki van téve a nyomorúságnak, és az ember nem bírhatja rá a tudatosságot: ilyen legyen a tudatosságom, ilyen ne legyen a tudatosságom.

- Mit gondoltok, szerzetesek, a test állandó vagy mulandó?
- Mulandó, uram.
- És ami mulandó, az szenvedésteli vagy örömteli?
- Szenvédésteli, uram.
- És ami mulandó, szenvedésteli, változásnak alávetett, arra helyese úgy tekinteni: ez az enyéem, ez én vagyok, ez az én énem?
- Bizony, nem, uram.
- Mit gondoltok, szerzetesek, az érzés állandó vagy mulandó?
- Mulandó, uram.

– És ami mulandó, az szenvedésteli vagy örömteli?

– Szervedésteli, uram.

– És ami mulandó, szenvedésteli, változásnak alávetett, arra helyes-e úgy tekinteni: ez az enyém, ez én vagyok, ez az én énem?

– Bizony, nem, uram.

– Mit gondoltok, szerzetesek, az észlelés állandó vagy mulandó?

– Mulandó, uram.

– És ami mulandó, az szenvedésteli vagy örömteli?

– Szervedésteli, uram.

– És ami mulandó, szenvedésteli, változásnak alávetett, arra helyes-e úgy tekinteni: ez az enyém, ez én vagyok, ez az én énem?

– Bizony, nem, uram.

– Mit gondoltok, szerzetesek, a késztetések állandók vagy mulandók?

– Mulandók, uram.

– És ami mulandó, az szenvedésteli vagy örömteli?

– Szervedésteli, uram.

– És ami mulandó, szenvedésteli, változásnak alávetett, arra helyes-e úgy tekinteni: ez az enyém, ez én vagyok, ez az én énem?

– Bizony, nem, uram.

– Mit gondoltok, szerzetesek, a tudatosság állandó vagy mulandó?

– Mulandó, uram.

– És ami mulandó, az szenvedésteli vagy örömteli?

– Szervedéstarti, uram.

– És ami mulandó, szervedéstarti, változásnak alávetett, arra helyes-e úgy tekinteni: ez az enyém, ez én vagyok, ez az én énem?

– Bizony, nem, uram.

– Így hát, szerzetesek, bármilyen testet, ami csak volt, lesz és van, legyen belső vagy külső, durva vagy finom, alacsony- vagy magasrendű, távoli vagy közeli, helyes bölcsességgel úgy kell látni, amint van: ez a test nem az enyém, ez nem én vagyok, ez nem az én énem.

Így hát, szerzetesek, bármiféle érzést, ami csak volt, lesz és van, legyen belső vagy külső, durva vagy finom, alacsony- vagy magasrendű, távoli vagy közeli, helyes bölcsességgel úgy kell látni, amint van: ez az érzés nem az enyém, ez nem én vagyok, ez nem az én énem.

Így hát, szerzetesek, bármiféle észlelést, ami csak volt, lesz és van, legyen belső vagy külső, durva vagy finom, alacsony- vagy magasrendű, távoli vagy közeli, helyes bölcsességgel úgy kell látni, amint van: ez az észlelés nem az enyém, ez nem én vagyok, ez nem az én énem.

Így hát, szerzetesek, bármiféle késztetéseket, amik csak lesznek, voltak és vannak, legyenek belsők vagy külsők, durvák vagy finomak, alacsony- vagy magasrendűek, távoliak vagy közeliak, helyes bölcsességgel úgy kell látni, amint vannak: ezek a késztetések nem az enyéme, ezek nem én vagyok, ezek nem az én énem.

Így hát, szerzetesek, bármiféle tudatosságot, ami csak volt, lesz és van, legyen belső vagy külső, durva vagy finom, alacsony- vagy magasrendű, távoli vagy közeli, helyes bölcsességgel úgy kell látni, amint van: ez a tudatosság nem az enyém, ez nem én vagyok, ez nem az én énem.

Így látván ezt, szerzetesek, a tanult tanítvány elfordul a testtől, elfordul az érzéstől, elfordul az észleléstől, elfordul a késztetésektől, elfordul a tudatosságtól, elfordulván hagyja lecsillapodni azokat, ahogy hagyja azokat lecsillapodni, megszabadul, megszabadulván tudatára ébred, hogy megszabadult, az újraszületésnek véget vetett, a szerzeteshez méltó életet leélte, teendőit megtette, nincs többé újraszületés erre a világra.

Így szólt a Magasztos. Az öt szerzetes boldogan örvendezett a Magasztos szavain. Amikor e Tan-kifejtés elhangzott, az öt szerzetes elméje megszabadult a befolyásokhoz való ragaszkodástól.

(Fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

Írja ki a szövegből, hogy mely jelenségeket nevezi „nem én”-nek a Magasztos! (A)

Milyen formában vezeti rá a Magasztos tanítványait a tanítás megértésére, belátására? (B)

Hogyan jelenik meg a szövegben a három mibenlét tana, a

buddhista világszemlélet egyik alappillére? (B)

Hogyan jelenik meg egy másik fontos tanítás, az öt léthalmaz tana? (B)

Értelmezze tovább a tanítást! Említsen saját élményeket, tapasztalatokat! (D)

Keressen az interneten az öt léthalmazról szóló, hasonló tanításokat! (C)

Ön hogyan válaszolná meg a fenti tanításban többször feltett kérdést: „És ami mulandó, szenvedésteli, változásnak alávetett, arra helyes-e úgy tekinteni: ez az enyém, ez én vagyok, ez az én énem?” (C)

Említsen személyes példákat, amelyek azt szemléltetik, hogy az ember hogyan ragaszkodik saját testéhez, érzeteihez, észleléseihez, késztetésihez, tudatosságához (azaz hogyan azonosul velük)! (C)

Nézzon utána, hogy hogyan szerepel más fordításokban a fenti öt fogalom! (C)

Keressen meg ezek páli megfelelőit, és nézzon utána szótári jelentésüknek! (D)

A Buddha leggyakrabban a „ragaszkodás halmazai”-nak nevezi a léthalmazokat. Fejtse ki pár mondatban, hogy hogyan kötődnek ezek egymáshoz! (például egy testi elem egy érzethez, egy érzet egy

készítéséhez stb.)

Melyik léthalmazhoz kapcsolná buddhista szemszögből az alábbi híres mondásokat? (B)

„Gondolkodom, tehát vagyok.”

„Carpe diem, ragadd meg a napot!”

„Az én házam az én váram.”

A Buddha tanításaira jellemző az úgynevezett *via negativa* módszer, vagyis az, hogy tagadásokkal fejeznek ki valamit. A Buddha a valóság három alapvető jellemzőjét is tagadó jelzőkkel illeti (a három ismertetőjegy). Nézzen utána, hogy hogyan jelenik meg a tagadás a páli/szanszkrit szavak etimológiájában! (E)

A Buddha tanításaira jellemző az úgynevezett *via negativa* módszer, vagyis az, hogy tagadásokkal fejeznek ki valamit. Ennek azonban nem kell kiúttalansághoz, egyetemes világfájdalommal teli peszsimizmushoz vezetnie, inkább kiindulópont lehet. A Buddha tagadásának tehát „pozitív” tartalma is van. Hogyan fogalmazná meg, hogy mi ez a pozitív tartalom? (D)

Hasonlítsa össze a „nem én” tanát (1) a „*néti-néti* keresés” fogalmával (a szanszkrit *néti-néti* jelentése: „sem ez, sem az”), valamint (2) a *dnyána jóga* (a tudás és a megismerés jógája) és az *advaita védánta* egyik analitikus meditációjával, amely során az egyén

úgy értheti a *brahman* (abszolút valóság) természetét, hogy először megéri, hogy mi nem brahman! (E)

A kammáról szóló tanítóbeszéd

(Kamma szutta)

Szerzetesek, tanítom nektek a régi és új kammát, a kamma megszűnését, és a kamma megszűnéséhez vezető utat. Hallgassátok meg és figyeljetek jól, beszélni fogok.

Szerzetesek, és mi a régi kamma? A szem régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. A fül régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. Az orr régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. A nyelv régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. A test régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. Az elme régi kamma, ami úgy tekinthető, mint amit az akarat alkotott és formált, mint amit érezni lehet. Mindezt régi kammának nevezzük.

Szerzetesek, és mi az új kamma? Minden tettet, amit az ember most cselekszik testtel, szóval, vagy elmével, mindezt új kammának nevezzük.

Szerzetesek, és mi a kamma megszűnése? Amikor az ember a testi cselekedet, a szóbeli cselekedet, az elmebeli cselekedet meg-

szűnése révén eléri a megszabadulást, azt nevezik a kamma megszűnésének.

Szerzetesek, és mi a kamma megszűnéséhez vezető út? Éppen ez a nemes nyolcas út, nevezetesen a helyes szemlélet, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes cselekedet, helyes életvitel, helyes törekvés, helyes jelenlét, helyes összeszedettség.

Így, szerzetesek, tanítottam a régi kammát, tanítottam az új kammát, tanítottam a kamma megszűnését, tanítottam a kamma megszűnéséhez vezető utat. Szerzetesek, amit egy együttérző tanítónak, tanítványai iránti együttérzésből, javukat akarva, meg kell tennie, én megtettem értetek. Itt vannak e fatövek, szerzetesek, itt ezen üres kunyhók, meditáljatok, szerzetesek, ne legyetek hanyagok, nehogy megbánjátok később. Ezt az útmutatást adom nektek.

(Fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

A *kamma* (szanszkirt: *karma*) hányféle formáját különbözteti meg a Magasztos? (A)

Mi az új karma oka? (A)

Hogyan lehet az új karma keletkezését megszüntetni? (A)

Tanulmányai alapján fogalmazza meg, hogy miért fontos a szövegben az „akarat alkotott” kifejezés! (B)

A fenti tanítás ismeretében azonosítsa, hogy az alábbi fogalmak

közül melyik tartozik a régi és melyik az új karma kategóriájába: *emberi lényként születés, értelmi képesség, segítőkész cselekedet, hazugság, fájdalom, káros gondolatok, öröm, szerencse, családi állapot, rágalmozás!* (B)

Milyen karmát eredményez a nemes nyolcstrű ösvény? (A)

Korábbi tanulmányai alapján idézzen fel egy történelmi eseményt, és 5–10 mondatban elemezze, hogy milyen kammikus előzményei, illetve következményei voltak ennek az eseménynek! (B)

Írjon 1500–2000 leütésnyi terjedelmű esszét arról, hogy miként határozzák meg a kammikus indíttatások a történelmi eseményeket! (D)

Hogyan értelmezi azt a gondolatot, hogy a test, az elme és az érzékszervek kammikus következmények? (C)

A legtöbb társadalom gazdagokra (gazdagabbakra) és szegényekre (szegényebbekre) tagozódik. Ítélje meg, hogy buddhista megközelítésben az alábbiak közül melyik állítás igaz vagy nem igaz!

A szegények rossz karmájuk következtében szegények.

A gazdagok jó karmájuk következtében gazdagok.

A szegényeket a gazdagok teszik szegénnyé.

A szegénység vagy gazdagság önmagában véve se nem jó, se nem rossz karma.

A szegények segítése jó karma.

A gazdagoktól el kell venni a gazdagságot. (D)

A fenti szempontok alapján írjon esszét 1500–2000 leütés terjedelemben arról, hogy milyen az ideális társadalom a buddhizmus szempontjából! (D)

A Buddha és tanítványai koldusi szegénységben éltek. Miért? (B)

Vesse össze az alábbi hindu szentiratrészletet a Buddha tanításával! (B)

„– Jádnyavalkja! Tudjuk, az ember halála után szava a tűzbe száll, lélegzete a szélbe száll, szeme a Napba száll, esze a Holdba száll, füle a térbe száll, teste a földbe száll, Lelke az űrbe száll, szőre a füvekbe száll, haja a fába száll, vére és férfimagja a vízbe száll. De akkor mi marad meg belőle?

Jádnyavalkja így válaszolt:

– Ártabhága, add a kezed és kövess! Erről kettesben kell beszélünk, és nem a sokaság előtt.

Odébb mentek és beszéltek erről, és amit beszéltek, az a tett volt, aminek szentelődtek, az a tett volt. Bizony jó lesz az ember a jótett által, és rossz lesz a rossztett által.”

A magyar népi bölcsesség alábbi közmondásai közül melyek

fejezik ki leginkább a karma törvényét?

„Addig jár a korszak a kútra, míg el nem török.”

„Múltával dicsérd a napot.”

„Alamuszi nyuszi nagyot ugrik.”

„Ki mint vet, úgy arat.”

„Ki korán kel, aranyat lel.”

„Aki másnak vermet ás, maga esik bele.”

„Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.” (A)

Keressen a magyar népköltészetből olyan idézeteket, melyek a karma törvényét írják körül! (C)

A karma fogalmáról, működéséről szóló tanítás azt is jelenti, hogy felelősek vagyunk a jövőnkért, lényegi tartalma mégis a szabadság. Sokan gyakran hitegetik magukat azzal, hogy lehetetlen cselekedniük, képtelenek változtatni hajlamaikon, pl. fogyasztási szokásaikon. Pedig valójában minden alkalommal döntünk, és nem kényszer hatása alatt cselekszünk. Minden ilyen helyzetben, még ma is megvolna a lehetőségünk arra, hogy mást válasszunk. Írjon legalább tíz példát arra, hogy melyek azok a szokások, amelyek tartós megváltoztatásával tudatosabb és szenvedésmentesebb életet alakíthatunk ki magunk és környezetünk számára! (C)

Az újraszületésről

(Milindapanyhá 1.2.)

...Szólt a király:

– Mi az, mi újraszületik, ó, Nágaszéna úr?

– A név és forma születik újra, ó, Nagykirály.

– A mostani név és forma születik újra, ó, Nágaszéna úr?

– Nem, ó, Nagykirály, nem a mostani név és forma születik újra.

A mostani név és forma jót és rosszat cselekszik, és e tettek következménye révén születik újra egy másik név és forma.

– Ha ez a név és forma nem születik újra, megszabadult-e akkor a rossz tettek következményeitől?

– Ha az ember nem születik újra, akkor ez azt jelenti, hogy megszabadult a rossz tettek következményeitől. Ha újraszületik, akkor ez azt jelenti, hogy nem szabadult meg tőlük.

– Mondj egy példázatot!

– Képzeld el, ó Nagykirály, hogy egy ember ellop egy másiktól egy mangógyümölcsöt. A mangó tulajdonosa elfogja ezt az embert, és elviszi a király elé a következő panasszal: „Felség, ez az ember ellopott tőlem egy mangógyümölcsöt!” A bepanaszolt így védekezik: „Felség, nem loptam tőle mangógyümölcsöt, mert az a mangó, amit ő elültetett, nem azonos azzal, amit én elvettem. Ezért nem szolgáltam rá a büntetésre.” Mit gondolsz, ó Nagykirály, rászolgált-

e ez az ember a büntetésre?

– Bizony, rászolgált a büntetésre, uram ... mert bármit is mondjon ez az ember, az elültetett mangó nélkül az ellopott mangó sem létezhetne.

– Nos hát, ó, Nagykirály, ugyanígy cselekszik jót és rosszat a mostani név és forma, így születik újra e tettek következménye révén egy másik név és forma, ezért nem független az ember a rossz tettek következményeitől.

(Tenigl-Takács László fordítása)

Feladatok:

Nézzon utána e szöveggyűjteményben és más forrásokban, hogy mit ért a buddhizmus a „név és forma” (*námarúpa*) kifejezés alatt. (C)

A szemelvényt a *Milindapanyhá* (*Menandrosz király kérdései*) című híres kommentárból választottuk. Keressen utána, hogy kik között folyik ez a párbeszédes tanítás, és mi a párbeszéd kerettörténete. (C)

Nézzon utána a *Brihadáranjaka upanisad* 3.2.12–13. szövegrészének, és hasonlítsa össze 5–10 mondatban Jádnyavalkja és Nágaszéna tanítását az újraszületésről. (C)

Végezzen kutatást: mik voltak a történelmi előzményei annak,

hogy egy hellenisztikus görög uralkodó kérte Indiában egy buddhista mester tanítását? (D)

Írjon kisesszét, amelyben az újraszületések fogalmát egy olyan ismerősének magyarázza el, aki nem ismeri a buddhizmust. (C)

Tanulmányozza az *Anguttara-Nikája* 3.61. (*Tittha szutta*), illetve a *Maddzshima-nikája* 140. és 148. szuttáit (*Dhátuvibhanga szutta* és *Cshacsakka szutta*), majd kisesszé formájában fejtse ki, hogy mit tanít a Magasztos az újraszületésekről! (D)

Fogalmazza meg, hogy mi a különbség az újraszületés buddhista fogalma és a reinkarnáció hindu és egyéb (new age) fogalma között! (E)

A *mahájána* buddhizmus szerint a *bódhiszattva* dönthet úgy, hogy együttérzésből visszatér a világba, azaz a megvilágosodása után is újraszületik. Nézzon utána és összegezze, hogy ez az elképzelés mennyire áll összhangban a Buddha eredeti tanáival! (E)

*A függő keletkezés elemzéséről szóló tanítóbeszéd
(Paticcsa-szamuppáda-vibhanga szutta)*

Szerzetesek, a függő keletkezést tanítom és elemzem nektek. Hallgassátok figyelmesen, elmondom.

Igen, tiszteletreméltó urunk – válaszolták a szerzetesek. A Magasztos így szólt:

Szerzetesek, mi a függő keletkezés?

A tudatlanság a késztetések (létrejöttek) feltétele, a késztetések a tudatosság feltétele, a tudatosság a név-forma feltétele, a név-forma a hat (érzéki) alap feltétele, a hat alap az érzékelés feltétele, az érzékelés az érzés feltétele, az érzés a szomj feltétele, a szomj a ragaszkodás feltétele, a ragaszkodás a létesülés feltétele, a létesülés a születés feltétele, a születés az öregség és halál, a bánat, siránkozás, nyomorúság, szomorúság és gyötrelem feltétele. Így jön létre a szenvedés eme tömkelege. Ezt nevezik, szerzetesek, függő keletkezésnek.

Szerzetesek, és mi az öregség és halál? A lények különféle rendjében a különféle lények öregedése, korosodása, törött fogak, ősz haj, ráncos bőr, az életerő sorvadása, a képességek romlása– ezt nevezik, szerzetesek, öregségnek. A lények különféle rendjéből a különféle lények eltávozása, elköltözése, elpusztulása, eltűnése, halála, meghalása, idejének bevégzése, a léthalmazok felbomlása, a test letétele – ezt nevezik, szerzetesek, halálnak. Így ezt az öregséget

és ezt a halált nevezik öregségnek és halálnak.

Szerzetesek, és mi a születés? A lények különféle rendjébe a különféle lények születése, megszületése, előtűnése, újramegjelenése, a léthalmazok megjelenése, az érzéki alapok megragadása – ezt nevezik, szerzetesek, születésnek.

Szerzetesek, és mi a létesülés? Ez a háromféle létesülés: az érzékvilágbéli létesülés, a formavilágbéli létesülés és a formanélküli világbéli létesülés. Ezt nevezik létesülésnek.

Szerzetesek, és mi a ragaszkodás? Ez a négyféle ragaszkodás: ragaszkodás az érzéki élvezetekhez, ragaszkodás a nézetekhez, ragaszkodás a szabályokhoz és fogadalmakhoz, ragaszkodás az én nézetéhez. Ezt nevezik, szerzetesek, ragaszkodásnak.

Szerzetesek, és mi a szomj? Ez a hatféle szomj: a formák szomja, a hangok szomja, a szagok szomja, az ízek szomja, az érintések szomja, a tudattartamok (*dhammák*) szomja. Ezt nevezik szomjnak.

Szerzetesek, és mi az érzés? Ez a hatféle érzés: a szem érzékeléséből születő érzés, a fül érzékeléséből születő érzés, az orr érzékeléséből születő érzés, a nyelv érzékeléséből születő érzés, a test érzékeléséből születő érzés, az elme érzékeléséből születő érzés. Ezt nevezik érzésnek.

Szerzetesek, és mi az érzékelés? Ez a hatféle érzékelés: szem-érzékelés, fül-érzékelés, orr-érzékelés, nyelv-érzékelés, test-érzékelés, elme-érzékelés. Ezt nevezik érzékelésnek.

Szerzetesek, és mi a hat (érzéki) alap? Ez a hat alap: a szem-alap, a fül-alap, az orr-alap, a nyelv-alap, a test-alap, az elme-alap. Ezt nevezik hat alapnak.

Szerzetesek, és mi a név-forma? Az érzés, észlelés, akarás, érzékelés, figyelem: ezt nevezik névnek. A négy nagy elem és a négy nagy elemből származó forma: ezt nevezik formának. Így e nevet és e formát együttesen név-formának nevezik.

Szerzetesek, és mi a tudatosság? Ez a hatféle tudatosság: szem-tudatosság, fül-tudatosság, orr-tudatosság, nyelv-tudatosság, test-tudatosság, elme-tudatosság. Ezt nevezik tudatosságnak.

Szerzetesek, és mik a késztetések? Ez a háromféle késztetés: a testi késztetések, a beszédbeli késztetések és az elmebeli késztetések. Ezeket nevezik késztetéseknek.

Szerzetesek, és mi a tudatlanság? Nem tudni a szenvedést, nem tudni a szenvedés keletkezését, nem tudni a szenvedés megszűnését, nem tudni a szenvedés megszűnéséhez vezető utat. Ezt nevezik tudatlanságnak.

Így szerzetesek, a tudatlanság a késztetések (létrejöttének) feltétele, a késztetések a tudatosság feltétele, a tudatosság a név-forma feltétele, a név-forma a hat (érzéki) alap feltétele, a hat alap az érzékelés feltétele, az érzékelés az érzés feltétele, az érzés a szomj feltétele, a szomj a ragaszkodás feltétele, a ragaszkodás a létesülés feltétele, a létesülés a születés feltétele, a születés az öregség és halál, a bánat, siránkozás, nyomorúság, szomorúság és gyötrellem feltétele.

Így jön létre a szenvedés eme tömkelege. Ezt nevezik, szerzetesek, függő keletkezésnek

De a tudatlanság maradéktalan elhalványulásával és kihunyásával kihunynak a késztetések, a késztetések kihunyásával kihuny a tudatosság, a tudatosság kihunyásával kihuny a név-forma, a név-forma kihunyásával kihuny a hat érzéki alap, a hat alap kihunyásával kihuny az érzékelés, az érzékelés kihunyásával kihuny az érzés, az érzés kihunyásával kihuny a szomj, a szomj kihunyásával kihuny a ragaszkodás, a ragaszkodás kihunyásával kihuny a létesülés, a létesülés kihunyásával kihuny a születés, a születés kihunyásával kihuny az öregség és halál, a bánat, siránkozás, nyomorúság, szomorúság és gyötrelem. Így huny ki a szenvedés eme tömkelege.

(Fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

A fenti tanítás elnevezését (p. *paticsa szamuppáda*, sz. *pratítja szamutpáda*) a magyar szakirodalom leggyakrabban „függő keletkezés”-nek fordítja. Mit jelent a „függő” jelző? (A)

Írja ki a fenti szemelvényből a függő keletkezés 12 láncszemének nevét! (A)

A függő keletkezést gyakran *nidánának* („kötelék”, „láncolat”) is nevezik. Értelmezze pár mondatban, hogy miért! (A)

Hogy függ össze a tudatlanság a Négy Nemes Igazsággal? (A)

A 12 láncszem közül melyek vezetnek karmikus cselekvéshez és következményekhez? (B)

A függő keletkezés mely tagja feleltethető meg annak az elképzelésnek, amely az embert testből és lélekből (psziché) álló lénynek tekinti? (C)

A szöveg mely kifejezése utal vissza több ízben is a Tűzbeszédre? (B)

Minek a létrejöttét írja le a függő keletkezés?

- a) az egész univerzumét
- b) minden érzékelhető, tapasztalható dologét
- c) a szenvedő lényekét (A)

A függő keletkezés tanának több magyar nyelvű fordítása is létezik. Keressen rá az interneten, hogy ezek hogyan fordítják a következő fogalmakat: *függő keletkezés, tudatlanság, késztetések, tudatosság, név-forma, hat (érzéki) alap, érzékelés, az érzés feltétele, szomj, ragaszkodás feltétele, létesülés, születés, öregség és halál* (C)

A 12 láncszem közül melyek írják le a tapasztalás folyamatát? (A)

A 12 láncszem közül melyek azok a káros elemek, amelyek a

szenvedés okozói? (A)

Keressen egy tibeti *bhavacsakka* (szanszkrit: *bhavacsakra*) ábrázolást az interneten, és írja le, hogy milyen szimbólumok ábrázolják a függő keletkezés elemeit! (B)

Értelmezze ezeket a szimbólumokat! (C)

Végezzen további forráskutatást, és találja meg e kifejezések eredeti, páli megfelelőit! (D)

A függő keletkezés tanítása a Buddha-Dhamma gerincének is tekinthető. Mely pontjaihoz köthetők a következő tanítások: van szenvedés; az öt léthalmaz; a karmikus létesítő okok; a három ismérv? (D)

A szentiratokban számtalan helyen bukkan fel a „*dhamma*” (szanszkrit: *dhamma*) szó. Egyes számban a Buddha-dhamma értelmében, illetve többes számban, mint „*dhammák*”. Mit jelent az előbbi, illetve az utóbbi esetben? (B)

A szövegrészlet szerint a létesülés három síkja az érzékvilág, a formavilág és a formanélküli világ. A szakirodalom alapján ismeresse, hogy ezek alatt mi értendő! (D)

Keressen utána a *Buddha-Dhamma* tananyagban és a szakirodalomban, hogy mit kell érteni az elme-érzékelés alatt! (C)

Az interneten keresse meg a fogalom angol megfelelőit, és

vesse össze azokat a magyar fordítással. (C)

E tanítás elnevezésének szinonimája a *nidána* kifejezés, amelynek jelentése: „kötelék”, „láncolat”, „lánc”. 2–3 mondatban értelmezze ezt! (B)

A függő keletkezés egyes értelmezések szerint az egymás utáni újraszületések folyamatát írja le, azaz több (három) életre vonatkozik. Mely elemek tartozhatnak a korábbi születésekhez (a láncolat elején), s melyek az újabb születésekhez (a láncolat végén)? szint?

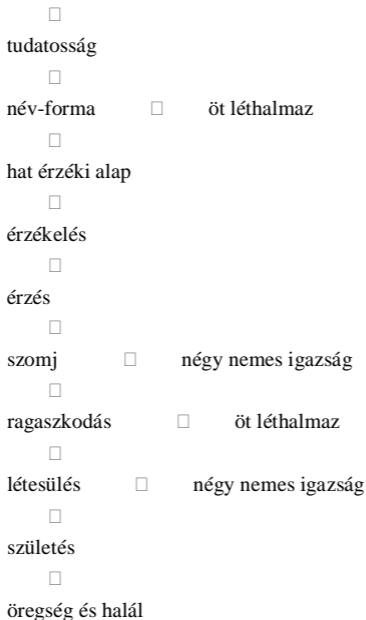
Hasonlítsa össze a függő keletkezést néhány hindu teremtésmítosszal és az ószövetségi Genezissel! Miben látja az alapvető különbséget? (D)

Eddigi ismeretei alapján válassza ki, hogy mely filozófiai tanokkal nem foglalkozott a Buddha: *a tapasztalás folyamata és annak következményei; a világmindenség eredete; a túlvilág mibenléte; a szenvedés oka; az apokalipszis; a kasztok érdemei; az emberi lény összetevői.* (B)

Az alábbi ábra mutatja, hogy a függő keletkezés miért tekinthető a Buddha-Dhamma tengelyének, „gerincoszlopának”:

nemtudás három ismérv, négy nemes igazság

késztetések

A fenti ábra alapján írjon egy 5–6 oldalas esszét az összefüggésekről! (D)

Nézzen utána, hogy a buddhista művészetben milyen szimbólumokkal fejezik ki a függő keletkezés tanítását! Készítsen erről egy ppt-bemutatót, és fűzzön a képekhez magyarázatot! (D)

A Girimánandának mondott beszéd

(Girimánanda szutta)

Egyszer a magasztos Szávatthi mellett, a Dzséta-ligetben, Anát-hapindika kertjében időzött. Ezidőtájt a tiszteletreméltó Girimánanda súlyos betegségtől kínozva szenvedett. Akkor a tiszteletreméltó Ánanda megjelent a Magasztos előtt, kifejezte tiszteletét, és leült féloldalt. Ott ülven, így szólította meg a Magasztost:

– Urunk, a tiszteletreméltó Girimánanda súlyos betegségtől kínozva szenved. Jó lenne, urunk, ha a Magasztos együttérzésből elmenne hozzá.

– Ánanda, ha elmégy Girimánanda szerzeteshez és beszélj neki a tíz(féle) észlelésről, lehetséges, hogy azonnal felgyógyul kínjaiból. Hogy mi ez a tíz? A mulandóság észlelése, a nem-én észlelése, a nem-szép észlelése, a veszély észlelése, a felhagyás észlelése, a lecsillapodás észlelése, a megszűnés észlelése, az egész világból való kiábrándulás észlelése, minden késztetés mulandóságának észlelése, a légzés tudatossága.

(1) Ánanda, és mi a mulandóság észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben, egy fa tövéhez vagy egy üres kunyhóba térvén, így elmélkedik: „A forma mulandó, az érzés mulandó, az észlelés mulandó, a késztetések mulandók, a tudatosság mulandó.”

Így él, a megragadásnak alávetett öt halmaz mulandósága fölött szemlélődve. Ezt nevezik a mulandóság észlelésének.

(2) Ánanda, és mi a nem-én észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben egy fa tövéhez vagy egy üres kunyhóba térvén, így elmélkedik: „A szem nem-én, a forma nem-én; a fül nem-én, a hang nem-én; az orr nem-én, a szag nem-én; a nyelv nem-én, az íz nem-én; a test nem-én, a tapintásérzet nem-én; az elme nem-én, a dhammák nem-én.” Így él, a hat belső és a hat külső alap éntelen volta fölött szemlélődve. Ezt nevezik a nem-én észlelésének.

(3) Ánanda, és mi a nem-szép észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes végigtekint e bőrrel borított testen a talpától fölfelé és a hajszálaitól lefelé, amely tele van mindenféle tisztátalansággal: „E test hajból, szőrből, körömből, fogból, bőrből, húsból, porcokból, csontokból, csontvelőből, vesékből, szívből, májból, rekeszizomból, lépből, tüdőkből, vastagbelekből, vékonybelekből, gyomortartalomból, ürülékből, epéből, nyálkából, gennyből, vérből, izzadságból, zsírból, könnyből, hájból, nyálból, takonyból, ízületi nedvből, vizeletből áll.” Így él, a test nem-szép volta felett szemlélődve. Ezt nevezik a nem-szép észlelésének.

(4) Ánanda, és mi a veszély észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben, egy fa tövéhez vagy egy üres kunyhóba térvén, így elmélkedik: „E test sok fájdalom és veszély forrása, mivel a testben mindenféle betegség keletkezik, nevezetesen a szem betegsége, a belső fül betegsége, az orr betegsége, a nyelv betegsége,

a test betegsége; a fej betegsége, a külső fül betegsége, a száj betegsége, a fog betegsége, köhögés, asztma, hurut, gyomorégés, láz, gyomorfájás, ájulás, vérhas, kólika, kolera, lepra, kelések, ekcéma, tuberkulózis, epilepszia, ragya, ótvar, himlő, rüh, tályog, cukorbaj, aranyér, rák, fekély; az epe miatti, a nyálka miatti, a szél miatti bántalmak, a nedvek ellentétességéből fakadó, az időjárás változása okozta, a szokatlan tevékenység okozta, az erőszak okozta, a kamma következménye okozta bántalmak; a hideg, forróság, éhség, szomjúság, székelés és vizelet. Így él, a testben a veszély fölött szemlélődve. Ezt nevezik a veszély észlelésének.

(5) Ánanda, és mi a felhagyás észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes nem tűri az érzéki vágy fölkelte gondolatát; felhagy vele, eloszlatja, kiirtja, megszünteti. Nem tűri a rosszindulat fölkelte gondolatát; felhagy vele, eloszlatja, kiirtja, megszünteti. Nem tűri a kegyetlenség fölkelte gondolatát; felhagy vele, eloszlatja, kiirtja, megszünteti. Nem tűri a gonosz kedvezőtlen állapotok fölkelte gondolatait; felhagy velük, eloszlatja, kiirtja, megszünteti. Ezt nevezik, Ánanda, a felhagyás észlelésének.

(6) Ánanda, és mi a lecsillapodás észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben egy fa tövéhez vagy egy üres kunyhóba térvén így elmélkedik: „Ez békés, ez fenséges, nevezetesen minden készítés lecsendesedése, minden megragadás elengedése, a szomj vége a lecsillapodás, a nibbána.” Ezt nevezik a szenvedélymentesség észlelésének.

(7) Ánanda, és mi a megszűnés észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben egy fa tövéhez vagy egy üres kunyhóba térvén így elmélkedik: „Ez békés, ez fenséges, nevezetesen minden készítés lecsendesedése, minden megragadás elengedése, a szomj vége, a megszűnés, a nibbána.” Ezt nevezik a megszűnés észlelésének.

(8) Ánanda, és mi az egész világból való kiábrándulás észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes felhagy minden kötelezettségvállalással és ragaszkodással a világ iránt, minden gondolati állásponttal, tapadással és hajlammal, és felhagy azokkal anélkül, hogy ragaszkodna hozzájuk. Ezt nevezik az egész világból való kiábrándulás észlelésének.

(9) Ánanda, és mi minden feltételektől függő jelenség mulandóságának észlelése? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetest undorítja, megalázza és viszolyogtatja minden feltételektől függő jelenség. Ezt nevezik minden feltételektől függő jelenség mulandóságának.

(10) Ánanda, és mi a légzés tudatossága? E tanítás szerint, Ánanda, a szerzetes az erdőben egy fa tövéhez, vagy egy üres kunyhóba térvén leül, testét kiegyenesíti, és éber tudatosságát előtérbe helyezi. Tudatosan lélegzik be, tudatosan lélegzik ki.

Hosszan belélegezván tudja: Hosszan lélegzem be. Hosszan kilélegezván tudja: Hosszan lélegzem ki. Röviden belélegezván tudja:

Röviden lélegzem be. Röviden kilélegezvéen tudja: Röviden lélegzem ki. A teljes testet megtapasztalva lélegzem be, így gyakorol. A teljes testet megtapasztalva lélegzem ki, így gyakorol. A testi kész-tetéseket lecsendesítve lélegzem be, így gyakorol. A testi kész-tetéseket lecsendesítve lélegzem ki, így gyakorol.

Örömet tapasztalva lélegzem be, így gyakorol. Örömet tapasztalva lélegzem ki, így gyakorol. Boldogságot tapasztalva lélegzem be, így gyakorol. Boldogságot tapasztalva lélegzem ki, így gyakorol. A tudati kész-tetéseket megtapasztalva lélegzem be, így gyakorol. A tudati kész-tetéseket megtapasztalva lélegzem ki, így gyakorol. A tudati kész-tetéseket lecsendesítve lélegzem be, így gyakorol. A tudati kész-tetéseket lecsendesítve lélegzem ki, így gyakorol.

A tudatot megtapasztalva lélegzem be, így gyakorol. A tudatot megtapasztalva lélegzem ki, így gyakorol. A tudatot felvidítva lélegzem be, így gyakorol. A tudatot felvidítva lélegzem ki, így gyakorol. A tudatot összeszedve lélegzem be, így gyakorol. A tudatot összeszedve lélegzem ki, így gyakorol. A tudatot megszabadítva lélegzem be, így gyakorol. A tudatot megszabadítva lélegzem ki, így gyakorol.

A mulandóság fölött szemlélődvé lélegzem be, így gyakorol. A mulandóság fölött szemlélődvé lélegzem ki, így gyakorol. A lecsillapodás fölött szemlélődvé lélegzem be, így gyakorol. A lecsillapodás fölött szemlélődvé lélegzem ki, így gyakorol. A megszűnés fölött szemlélődvé lélegzem be, így gyakorol. A megszűnés fölött

szemlélődve lélegzem ki, így gyakorol. Az eloldódás fölött szemlélődve lélegzem be, így gyakorol. Az eloldódás fölött szemlélődve lélegzem ki, így gyakorol. Ezt nevezik a légzés tudatosságának.

Ánanda, ha elmégy Girimánanda szerzeteshez és beszélsz neki a tíz(féle) észlelésről, lehetséges, hogy azonnal felgyógyul kínjaiból.

Akkor a tiszteletreméltó Ánanda, megtanulván e tíz(féle) észlelést a Magasztostól, elment a tiszteletreméltó Girimánandához, és elbeszélte azokat neki. Amikor a tiszteletreméltó Girimánanda meghallotta e tíz(féle) észlelést, kínjai azonnal megnyihültek. A tiszteletreméltó Girimánanda felépült a betegségből így történt annak gyógyulása.

(Farkas Pál fordítása)

Feladatok:

A Magasztos legtöbb tanítása sajátos helyzetben hangzott el, egy bizonyos probléma, helyzet megoldására. Mi a fenti szemelvény kontextusa? (A)

Keressen a szentiratokban hasonló kontextusokat! (B)

Hogyan értelmezi a történet végét? Valóban felgyógyult Girimánanda súlyos betegségből? (B)

A fenti szövegben gyakran felbukkan az „észlelés” (páli: *szany-*

nyá) kifejezés. Nézzen utána a forrásokban, hogy milyen egyéb magyar fordításai használatosak! (C)

E szöveggyűjtemény ismeretében mely buddhai tanokban bukkan még fel ez a kifejezés? (B)

Fogalmazza meg kisesszében, hogy valóban „gyógyító erejű”-e az „észlelés” (megfigyelés, megismerés)! (D)

A fenti szövegrészlet alapos elemzése után értelmezze, hogy egy világi követő tudja-e minden pontját gyakorolni. Ha úgy találja, hogy nem, akkor véleménye szerint melyek a kritikus pontok, és hogyan alakítaná át azokat? (D)

Hol bukkan fel a szövegben a három ismérv tana? (A)

Eddigi tanulmányaira támaszkodva írjon kisesszét arról, hogy a lélegzés megfigyelése, irányítása miért játszik fontos szerepet a meditációs technikákban! (D)

Említsen olyan késztetéseket, amelyek folyamatosan felbukkannak, és megzavarják a tudat elcsendesülését! (C)

A gyógyítás Krisztus tanításának is nagyon fontos eleme. Keressen néhány ilyen történetet az Újszövetségben, és fogalmazza meg, hogy mi képezi ott a csodálatos gyógyulások alapját! (C)

Ön szerint mik a világ betegségei? Írjon kiesszét arról, hogy

buddhista szemszögből nézve meggyógyíthatók-e a világ betegségei, és ha igen, hogyan! (D)

Az összeszedettség négyféle fejlesztése

(Szamádhibháváná szutta)

– Szerzetesek, az összeszedettség fejlesztése négyféle. Melyik ez a négy?

(1) Van az összeszedettségnek olyan gyakorlása, amely fejlesztve, újra meg újra gyakorolva kellemes időtöltéshez vezet a jelenben;

(2) Van az összeszedettségnek olyan gyakorlása, amely fejlesztve, újra meg újra gyakorolva a tudás és belátás elnyeréséhez vezet.

(3) Van az összeszedettségnek olyan gyakorlása, amely fejlesztve, újra meg újra gyakorolva az éberséghez és tiszta megértéshez vezet.

(4) Van az összeszedettségnek olyan gyakorlása, amely fejlesztve, újra meg újra gyakorolva a befolyások megsemmisüléséhez vezet.

(1) Szerzetesek, és az összeszedettség miféle fejlesztése vezet kellemes időtöltéshez a jelenben?² Ezúttal a szerzetes, az érzéki örömeiktől elkülönülve, a kedvezőtlen állapotoktól elkülönülve belép az első elmélyedésbe, és ott tartózkodik, amelyet gondolkodás

és elmélkedés kísér, az elkülönülésből születő örömmel és boldogsággal.

Majd a gondolkodás és elmélkedés elnyugvásával a szerzetes a második elmélyedésbe lép és ott időzik, amely belsőleg lecsendesült és fókuszált tudattal jár, gondolkodás és elmélkedés nélkül, az összeszedettségéből születő örömmel és boldogsággal. Nincs egyetlen része sem, amelyet nem jár át az összeszedettségéből születő öröm és boldogság.

Majd az öröm is elhalványul, és a szerzetes az érintetlenségben időzik, éber tudatos jelenléttel, a testtel még boldogságot érezvén, és a harmadik elmélyedésbe lép és ott tartózkodik, melyet így írnak le a nemesek: „Boldogan él az, akinek jelenléte érintetlen.”

Majd a boldogság és fájdalom felhagyásával, a vidámság és szomorúság korábbi eltűnése mellett, a szerzetes a negyedik elmélyedésbe lép és ott tartózkodik, amely sem fájdalmas, sem kellemes, és az érintetlen jelenlét tisztaságával bír. Ezt nevezik az összeszedettség gyakorlásának, amely kellemes időtöltéshez vezet a jelenben.

(2) Szerzetesek, és az összeszedettség miféle fejlesztése vezet tudás és belátás elnyeréséhez?³ Ezúttal a szerzetes a fény észlelésére figyel, a nappal észlelése mellett tart ki, úgy nappal, mint éjjel, úgy éjjel, mint nappal. Így nyitott és akadálytalan tudattal ragyogó

3 *Yathābhūtañāḍassana.*

tudatot fejleszt.4 Ezt nevezik az összeszedettség gyakorlásának, amely a tudás és belátás elnyeréséhez vezet.5

(3) Szerzetesek, és az összeszedettség miféle fejlesztése vezet éberséghez és tiszta megértéshez?6 Ezúttal a szerzetes ismeri az érzéseket, amint keletkeznek, fennállnak és elmúlnak, az észleléseket, amint keletkeznek, fennállnak és elmúlnak, a gondolatokat, amint keletkeznek, fennállnak és elmúlnak.7 Ezt nevezik az összeszedettség gyakorlásának, amely éberséghez és tiszta megértéshez vezet.

(4) Szerzetesek, és az összeszedettség miféle fejlesztése vezet a befolyások megsemmisüléséhez?8 Ezúttal a szerzetes a megraga-

4 *Idha bhikkhave bhikkhu ālokasaññaṃ manasi karoti, divāsaññaṃ adhiṭṭhāti, yathā divā tathā rattim, yathā rattim tathā divā. Iti vivaṭena cetasā apariyonaddhena sappabhāsaṃ cittaṃ bhāveti.*

5 Az Aṅguttaranikāya-aṭṭhakathā (Manorathapūraṇī = Mp) szerint a tudás és belátás itt az isteni szem, az emberfeletti látás, amely a távolban és más létsíkokon is képes a formákat látni, és megérteni a kammikus eredmény képződésének folyamatát. Előzetes gyakorlata a fény észlelése, majd a belső fény távoli területekre irányítása, lásd Vism.XX.72–101./624–632. (BhB-Nypj.27)!

6 *Satisampajañña.*

7 *Idha bhikkhave bhikkhuno viditā vedanā/saññā/vitakkā uppajjanti. Viditā upaṭṭhahanti. Viditā abbattham gacchanti (vidita>pp. vindati).*

8 *Āsavakkhaya.*

dásnak alávetett öt halmaz keletkezése és elmúlása fölött szemlélődik: ilyen a forma, ilyen a keletkezése, ilyen az elmúlása, ilyen az érzés, ilyen a keletkezése, ilyen az elmúlása, ilyen az észlelés, ilyen a keletkezése, ilyen az elmúlása, ilyenek a késztetések, ilyen a keletkezésük, ilyen az elmúlásuk, ilyen a tudatosság, ilyen a keletkezése, ilyen az elmúlása. Ezt nevezik az összeszedettség gyakorlásának, amely a befolyások megsemmisüléséhez vezet.⁹

Szerzetesek, ez az összeszedettség négyféle gyakorlása. És erre hivatkozva mondtam mindezt a *Puṇṇaka kérdéseiben*, a Túlso partra vezető útban: 10

9 Tisztánlátás meditációval együtt végzett összeszedettség gyakorlat, mely az öt halmaz keletkezését és megszűnését, ezen keresztül a mulandóságot figyeli, melyből megérti, hogy ami mulandó, az szenvedésteli és nem-én, lásd *Vis.XX.93-104.* / (*BhBNypj.28*)!

10 A vers *Sn.5.3. alatt a 1048. vers.* Mp szerint a Buddha a szutta végén az ösvény összeszedettségét, a versben a megvalósítás meditatív elérését (*phala samāpatti*) mutatja be. A *Pārāyana a Suttanipāta* utolsó, ötödik fejezete, melyben tizenhat bráhmín, Bāvāri tanítványai, tesznek föl lényegi kérdéseket a Buddhának, ezek egyike a *Puṇṇaka kérdései*. E szövegek régiségét bizonyítja, hogy a *nikāyákban* többször is idézik (*BhBNypj.29*). A verset idézi *A.3.32.* is (*BhBj.721*). A *Pārāyana* valószínűleg önálló munka lehetett, mielőtt a *Suttanipāta*ba foglalták, a *Khuddaka nikāya*ban megtalálható régi kommentárja is, a *Cūlaniddesa* (*BhBj.367*).

*Megértve a világban, mi emelkedett és alacsony,
Semmi sem zavarja már sehol.*

Békés, harag, szorongás, vágy nélkül való:

Ő az, aki átkelt születésen és halálon, azt mondom néktek.¹¹

(Fordította: Farkas Pál)

Feladatok:

A fenti tanítás alapján írja össze, hogy mi jellemzi az összeszedettség négyféle művelését! (A)

A fordító „összeszedettség”-nek fordítja a páli *szamádhi* kifejezést. Keressen más magyar szövegeket az interneten, és gyűjtse ki, hogy milyen más fordításai vannak még ennek a szónak! (C)

A fordítás eredetileg tudományos céllal készült, így a lábjegyzetekben számos hivatkozást talál más szöveghelyekre. Gyűjtse ki ezeket! (E)

Keresse meg az interneten a szöveg páli eredetijét. Mely páli

11 *Saṅkhāya lokasmiṃ parovarāni/paroparāni yassiñjitaṃ natthi kuhiñci loke,/ santo vidhūmo anīgho nirāso atāri so jātijaranti brūmīti.* A harmadik sorban *sato* helyett *santo*, melyet AA, Be és Sn is támogat. AA szerint: békés, a szembenálló szennyeződések elnyugtatóásával, nem füstölgő, mert harag nélkül való (*BhBNypj.30*).

kifejezéseket fednek az alábbi szavak: összeszedettség, elmélyedés, gondolkodás, elmélkedés, öröm, boldogság, megragadásnak alávetett öt halmaz, befolyásolás, késztetés? (D)

Milyen „technikákat” használ az összeszedettség gyakorlata: a tudattartamok lebírása, fejlesztése, átalakítása, szemlélése, megsemmisítése, vizualizációja? (B)

Idézz fel emlékeit. Tudna-e olyan lelki- vagy tudatállapotot említeni múltjából, aminek a leginkább megfelel az alábbi leírás: *„az érzéki örömeiktől elkülönülve, a kedvezőtlen állapotoktól elkülönülve belép az első elmélyedésbe, és ott tartózkodik, amelyet gondolkodás és elmélkedés kísér, az elkülönülésből születő örömmel és boldogsággal”*? Ha igen, ismertesse ezt az élményt 5–10 mondatban. (C)

Nézzen utána más meditációs módszereknek (például vadzsra-jána, jóga), és hasonlítsa össze a fentiekkel. Fejtse ki kisesszében, hogy milyen közös pontokat és különbségeket talált! (D)

Csalétek – első rész
(Nivápa Szutta)

Így hallottam.

Egy alkalommal a Magasztos Szávatthi mellett, a Dzsétavana-ligetben, Anáthapindika kertjében tartózkodott. Itt a Magasztos a szerzetesekhez fordult:

– Szerzetesek!

– Hallgatjuk, urunk – válaszolták a szerzetesek tisztelettudóan a Magasztosnak. A Magasztos így beszélt:

– Szerzetesek, a vadfogó nem ezzel a szándékkal szórja a csalétket az erdei vadaknak: „Fogyasszák el az erdei vadak ezt az ele-delt, amelyet elébük szórtam, és legyenek tőle egészségesek, jól tápláltak, éljenek sokáig, hosszú ideig!” A vadfogó ezzel a szándékkal szórja a csalétket az erdei vadaknak: „Az erdei vadak rá fogják vetni magukat erre a csalétekre, amelyet elébük szórtam, és elcsábulva falni fogják a jó falatokat. Ha rávetik magukat, és elcsábulva falják a jó falatokat, megfeledkeznek az éberségről. Ha megfeledkeznek az éberségről, figyelmetlenné válnak. Ha figyelmetlenné válnak, kedvem szerint zsákmányul ejtethem őket a csalétek mellett.”

Ekkor, szerzetesek, az első farka rávetette magát a csalétekre, amelyet a vadfogó elébük szórt, és elcsábulva falták a jó falatokat.

Amikor rávetették magukat, és elcsábulva falták a jó falatokat, megfeledkeztek az éberségről. Megfeledkezve az éberségről, figyelmetlenné váltak. Amikor figyelmetlenné váltak, a vadfogó kedve szerint zsákmányul ejtette őket a csalétek mellett. Így az első farka a vadfogó hatalmába esett.

Ekkor a második farka így gondolkozott: „Amikor az első farka rávetette magát a csalétekre, amelyet a vadfogó elébük szórt... [stb.], a vadfogó kedve szerint zsákmányul ejtette őket a csalétek mellett. Jobb lesz, ha mi most gondosan elkerüljük a csalétket, és a veszedelmes ételt elkerülve, az erdő mélyére rejtőzünk, és ott maradunk.” Ezek gondosan elkerülték a csalétket, és a veszedelmes ételt elkerülve, az erdő mélyére rejtőztek, és ott maradtak. Azonban a nyár utolsó hónapjában, amikor fű és víz kiszáradt, testük rendkívül lesoványodott. Testük rendkívüli lesoványodása folytán ellenálló erejük kimerült. Ellenálló erejük kimerülte folytán visszatértek a csalétekhez, amelyet a vadfogó elébük szórt. Rávetették magukat, és elcsábulva falták a jó falatokat... [stb.]. Így a második farka is a vadfogó hatalmába esett.

Ekkor a harmadik farka így gondolkozott: „Amikor az első farka rávetette magát a csalétekre, [...] a vadfogó hatalmába esett. Amikor a második farka rávetette magát a csalétekre, [...] a vadfogó hatalmába esett. Jobb lesz, ha mi most letanyázunk a csalétek közelében, amelyet a vadfogó elébünk szórt. Ott letanyázunk, de nem vetjük rá magunkat a csalétekre, amelyet a vadfogó elébünk szórt.

Ha nem vetjük rá magunkat, nem csábulunk el, miközben a jó falatokat faljuk. Ha nem csábulunk el, miközben a jó falatokat faljuk, nem feledkezünk meg az éberségről. Ha nem feledkezünk meg az éberségről, nem válunk figyelmetlenekké. Ha nem válunk figyelmetlenekké, nem ejt bennünket kedve szerint zsákmányul a vadfogó a csalétek mellett.” Ezek letanyáztak a csalétek közelében, amelyet a vadfogó elébük szórt. Ott letanyázva, nem vetették rá magukat a csalétekre, [...] nem ejtette őket kedve szerint zsákmányul a vadfogó a csalétek mellett.

Ekkor a vadfogónak és a vadfogó segédeinek ez az ötletük támadt: „Ez a harmadik falka ravasz és óvatos. Talán varázstudománnyal rendelkezik ez az ördögös harmadik falka, mert a kiszórt csalétekből fogyasztanak, de nem kapjuk rajta őket, amikor jönnek vagy mennek. Jobb lesz, ha most mindenfelől körülkerítjük nagy hálókkal az elébük szórt csalétket, akkor talán megtaláljuk ennek a harmadik falkának a tanyáját, ahol rejtőzködnek.” Ekkor az elébük szórt csalétket mindenfelől körülkerítették nagy hálókkal. Ezután a vadfogó és segédei rátaláltak a harmadik falkának a tanyájára, ahol rejtőzködtek. Így a harmadik falka is a vadfogó hatalmába esett.

Ekkor a negyedik falka így gondolkozott: „Amikor az első falka rávetette magát a csalétekre, [...] a vadfogó hatalmába esett. [...] Amikor a második falka rávetette magát a csalétekre, [...] a vadfogó hatalmába esett. [...] Amikor a harmadik falka letanyázott a csalétek

közelében, [...] nem ejtette őket kedve szerint zsákmányul a vadfogó a csalétek mellett, [...] mégis a vadfogó és segédei rátaláltak a harmadik falkának a tanyájára, ahol rejtőzködtek. Így a harmadik falka is a vadfogó hatalmába esett. Jobb lesz, ha mi most olyan helyen tanyázunk le, ahol nem tud elérni bennünket a vadfogó és a vadfogó segédei.” [...] És olyan helyen tanyáztak le, ahol nem tudta elérni őket a vadfogó és segédei. Ott letanyázva, nem vetették rá magukat a csalétekre, [...] és nem ejtette őket kedve szerint zsákmányul a vadfogó a csalétek mellett.

Ekkor a vadfogónak és a vadfogó segédeinek ez az ötletük támadt: „Ez a negyedik falka ravasz és óvatos. Talán varázstudománnyal rendelkezik ez az ördögös negyedik falka, mert a kiszórt csalétekből fogyasztanak, de nem kapjuk rajta őket, amikor jönnek vagy mennek. Jobb lesz, ha most mindenfelől körülkerítjük nagy hálókkal az elébük szórt csalétket, akkor talán megtaláljuk ennek a negyedik falkának a tanyáját, ahol rejtőzködnek.” Ekkor az elébük szórt csalétket mindenfelől körülkerítették nagy hálókkal. Azonban a vadfogó és segédei nem találtak rá a negyedik falka tanyájára, ahol rejtőzködtek.

Ekkor a vadfogónak és segédeinek ez az ötletük támadt: „Ha elriasztjuk ezt a negyedik falkát, a felriadt falka a többieket is el fogja riasztani, és az összes erdei állat el fogja kerülni a kiszórt csalétket. Jobb lesz, ha lemondunk erről a negyedik falkáról.” Ezzel a vadfogó és segédei lemondtak a negyedik falkáról. Így a negyedik

falka nem esett a vadfogó hatalmába.

(Vekkerdi József fordítása)

Feladatok:

A szutta a Magasztos egyik legismertebb példázata. Első részének ismeretében állapítsa meg, hogy kit/mit jelképez a „vadfogó”, a „csalétek” és a „falka”! (A)

Fogalmazza meg saját szavaival, hogy milyen hibát követnek el az egyes falkák! (A)

A szöveggyűjtemény és ismeretei alapján fogalmazza meg, hogy a fenti hasonlat hogyan kapcsolódik a „középső út” tanához! (B)

A szuttaidézet alapján állapítsa meg, hogy igazak vagy hamisak-e az alábbi állítások:

A vadfogó, illetve segédei ravasz eszközöket használnak.

A negyedik falka varázstudománnyal rendelkezik, de így sem tud megmenekülni a vadfogótól.

A negyedik falkát varázstudománya menekíti meg a vadfogótól.

Az egyes falkák más és más módon tekintenek a csalétekre.

A negyedik falka azért menekül meg, mert a vadfogó nem talált

rá rejtekhelyére. (A)

A példázat alapján írjon kisesszét arról, hogy az emberek mely csoportjait jelképezik az egyes farkák! (D)

Írjon kisesszét arról, hogy a mai világban vajon milyen jelenségek feleltethetők meg a „csaléteknek”! (D)

Olvasmányai és ismeretei alapján írjon 10–20 mondatot arról, hogy a világirodalomban hol és milyen értelemben fordul elő a „vad” hasonlat vagy metafora formájában! (C)

Csalétek – második rész
(Nivápa Szutta)

Ezt a hasonlatot, szerzetesek, az igazság feltárása kedvéért mondtam, és jelentése a következő. A csalétek az öt érzékszerv érzéki örömeit jelképezi. A vadfogó a Kísértőt, a Gonoszt jelképezi. A vadfogó segédei a Kísértő segédeit jelképezik. Az erdei vadak a remetéket és papokat jelképezik.

A remeték és papok első csoportja ráveti magát a világi gyönyörűségekre, amelyeket a Kísértő csalétekül elébük szór, és elcsábulva falják a jó falatokat. Ha rávetik magukat, és elcsábulva falják a jó falatokat, megfélekednek az éberségről. Ha megfélekednek az éberségről, figyelmetlenekké válnak. Ha figyelmetlenekké válnak, a Kísértő kedve szerint zsákmányul ejti őket a csalétekül szolgáló világi gyönyörűségek mellett. Így a remeték és papok első csoportja a Kísértő hatalmába esik. Az erdei vadak első falkájának hasonlatával a remetéknek és papoknak erre az első csoportjára céloztam.

A remeték és papok második csoportja így gondolkozik: „Amikor a remeték és papok első csoportja rávetette magát a világi gyönyörűségekre, amelyeket a Kísértő csalétekül elébük szórt, [...] a Kísértő hatalmába estek. Jobb lesz, ha mi most gondosan elkerüljük

a csalétekül szolgáló világi gyönyörűségeket, és a veszedelmes tápláléktól elfordulva, elvonulunk az erdő mélyére.” Ezek gondosan elkerülik a csalétekül szolgáló világi gyönyörűségeket, és a veszedelmes tápláléktól elfordulva, elvonulnak az erdő mélyére. Ott vadnövényekkel táplálkoznak, kölessel, rizzsel, gabonaszemekkel, szitytyóval, növények szárával és nedvével, szézámmaggal, fűvel, tehéntrágyával, gyökerekkel, bogyókkal, hullott gyümölcscsel táplálkoznak. Azonban a nyár utolsó hónapjában, amikor fű és víz kiszárad, testük rendkívül lesoványodik. Testük rendkívüli lesoványodása folytán ellenálló erejük kimerül. Ellenálló erejük kimerülte folytán gondolataik fölötti uralmuk is megszűnik. Gondolataik fölötti uralmuk megszűnte folytán visszatérnek a csalétekhez, amelyet a Kísértő elébük szórt: a világi gyönyörűségekhez. [...] Így a remeték és papok második csoportja is a Kísértő hatalmába esik. Az erdei vadak második falkájának hasonlatával a remetéknek és papoknak erre a második csoportjára céloztam.

A remeték és papok harmadik csoportja így gondolkozik: „Amikor a remeték és papok első csoportja... [stb.] Jobb lesz, ha mi most letanyázunk a csalétek mellett, amelyet a Kísértő elébünk szórt: a világi gyönyörűségek mellett. Ott letanyázunk, de nem vetjük rá magunkat a Kísértő csalétkére: a világi gyönyörűségekre.” [...] Ezek azonban fölösleges töprengésbe kezdenek: „Vajon örökkévaló a világ?” „Vajon nem örökkévaló a világ?” „Véges-e a világ?” „Végtelen-e a világ?” „Azonos-e a lélek a testtel?” „Különbözik-e a

lélek a testtől?” „Létezik-e a Beérkezett a halál után?” „Nem létezik a Beérkezett a halál után?” „Létezik is, nem is a Beérkezett a halál után?” „Az sem mondható, hogy létezik, és az sem mondható, hogy nem létezik a Beérkezett a halál után?” Így a remeték és papok harmadik csoportja is a Kísértő hatalmába esik. Az erdei vadak harmadik falkájának hasonlatával a remetéknek és papoknak erre a harmadik csoportjára céloztam.

A remeték és papok negyedik csoportja így gondolkozik: „Amikor a remeték és papok első csoportja... [stb.] Jobb lesz, ha mi most olyan helyen tanyázunk le, ahol nem tud elérni bennünket a Kísértő és a Kísértő segédei.” [...] Így a remeték és papok negyedik csoportja nem esik a Kísértő hatalmába. Az erdei vadak negyedik falkájának hasonlatával a remetéknek és papoknak erre a negyedik csoportjára céloztam.

Mi ez a hely, ahol nem tudja elérni őket a Kísértő és a Kísértő segédei, szerzetesek? Ha a szerzetes minden vágtyól távol, minden bajtól távol, eltávolodása szülte, elmélkedve elgondolkozó, boldog örömben az első révület állapotába jut. Az ilyen szerzetesről ezt mondják: „Megvakította a Kísértőt, kioltotta a Kísértő szeme világát, láthatatlanná vált a Kísértő számára.”

Utána pedig az elmélkedést és gondolkozást feladva, a szerzetes eléri a belső nyugalmat, az elmélkedés és gondolkozás nélküli, feloldódásból fakadó, boldog örömet: a második révület állapotába jut (~ harmadik révület állapotába, ~ negyedik révület állapotába, ~

a tér végtelenségének állapotába, ~ a tudat végtelenségének állapotába, ~ a semmiség állapotába, ~ a sem érzékelés, sem érzéketlenség állapotába, ~ az érzékelés és észlelés megszüntetésébe jut). Az ilyen szerzetesről ezt mondják: „Megvakította a Kísértőt, kioltotta a Kísértő szemevilágát, láthatatlanná vált a Kísértő számára.”

Így beszélt a Magasztos. A szerzetesek örömmel és elégedetten hallgatták a Magasztos szavait.

(Vekerdi Józseffordítása)

Feladatok:

A) nehézségi szint

A fenti szöveg alapján foglalja össze, hogy a Magasztos a papok és az erdei remeték milyen csoportjait különbözteti meg! (A)

Mi a helyes úton járó szerzetes „rejtekhelye”? (A)

C) nehézségi szint

Ismeretei alapján írjon rövid esszét arról, hogy a Magasztos tanai szerint miért tévút a világ és a lét „örök kérdéseiről” való elmélkedés! (C)

D) nehézségi szint

A fenti tanítás szerzeteseknek szól, és a szerzetesi élet esetleges

tévéutjait ismerteti. Írjon 5–10 mondatot arról, hogy a világi követő életében milyen formában jelenhetnek meg e tévutak! (D)

A fenti tanítás ismeretében értelmezze kisesszé formájában az alábbi József Attila-idézetet (D):

*Az meglett ember, akinek
szívében nincs se anyja, apja,
ki tudja, hogy az életet
halálra ráadásul kapja
s mint talált tárgyat visszaadja
bármikor – ezért őrzi meg,
ki nem istene és nem papja
se magának, sem senkinek.*

A fenti tanítás és saját tapasztalatai alapján állapítsa meg, hogy az alábbi megállapítások helyesek-e vagy:

Az érzéki élvezetek hajszolása újraszületéshez és további szenvedéshez vezet.

A műveltség és a filozofálás fölösleges.

A műveltség, a filozofálás nem vezet a megvilágosodáshoz.

A szélsőséges aszkézis előbb-utóbb kudarcba fullad.

Ha egykedvűen (*upekkhá*) szemléljük a „csaléket”, az megóv minket a „vadfogótól”.

Semminek sem szabad örülni.

A „csalétek” vagy vonzó, vagy gyűlöletes, vagy elbutító.

A világ veszélyes hely, menekülni kell tőle.

Írjon kisesszét a helyes szemléletről a fenti megállapítások felhasználásával, esetleges kritikájával! (D)

Húzza alá, hogy manapaság mely fogalmak, jelenségek válhatnak a legkönnyebben „csalétekké”: *politika, tömegszórakoztatás, tudományok, párkapcsolat, fogyasztói társadalom, sport, fanatizmus, környezettudatosság, divat, szociális érzékenység, hittérítés, gasztronómia, multikulturalitás, kulturális identitás, társadalmi mobilitás, tudásszomj, önvédelem, szenvedélybetegségek, egészséges táplálkozás, életmód, vallásosság, műveltség!* (D)

A fenti fogalmak szinte mindegyike értelmezhető „csalétekként”, illetve annak ellentétéként. Válasszon ki közülük néhányat, és kisesszé formájában fejtse ki, hogy mennyiben tekinthetők csaléteknek, illetve mennyiben nem! (D)

Alkosson Dhamma-beszédet a csalétek-példázatról úgy, hogy azt a mai, modern világ jelenségeire értelmezi! (D)

Alkosson Dhamma-beszédet a csalétek-példázatról úgy, hogy azt kisiskolások, középiskolások is megértsék! (D)

Szuttavibhanga,
Mahāvagga 1.23.1–1.24.4.
Befogadás a szerzetesrendbe

Ezidőtájt Szanydzsaja vándor Rádzsagahában lakott, vándorok nagy társaságával, kétszázötven vándorral együtt. Ekkor Száriputta és Moggallána, akik Szanydzsaja irányításával élték a szent életet, a következő megállapodást kötötték:

– Aki először eléri a halhatatlant, az beszámol róla a másiknak.

Akkor a nagytiszteletű Asszadzsi kora reggel felöltözött, vette csészéjét és köpenyét, és megérkezett Rádzsagahába alamizsnáért. Megnyerő volt, akár jött, akár ment, akár előre, akár hátra tekintett, akár behajlította, akár kinyújtotta karját, lesütött szemekkel, kellemes viselkedéssel.

Száriputta vándor meglátta a nagytiszteletű Asszadzsit, amint Rádzsagahában járt alamizsnaúton – megnyerő, akár jött, akár ment, akár előre, akár hátra tekintett, akár behajlította, akár kinyújtotta karját, lesütött szemekkel, kellemes viselkedéssel –, és meglátván őt, felöltött benne:

– Ez valóban egyike azon szerzeteseknek, akik tökéletesek e világon, vagy akik ráléptek a tökéletesség útjára. Mi lenne, ha e szerzeteshez járulva megkérdezném: barátom, kinek a szavára távoztál az otthontalanságba, ki a tanítód, kinek a tanítását gyakorlod?

Akkor Száriputta vándorban felöltött:

– De ez nem a megfelelő idő megkérdezni ezt a szerzetest, már a házak között jár alamizsnáért. Mi lenne, ha szorosan e szerzetes nyomában maradnék, hiszen ismeri a keresőknek való utat?

Akkor a nagytiszteletű Asszadzsi, miután alamizsna után járt Rádszagahában, fogta csészéjét és visszatért. Akkor Száriputta vándor elment a nagytiszteletű Asszadzsihoz, odamenvén üdvözlést váltott a nagytiszteletű Asszadzsival, és az udvarias és barátságos üdvözlés után megállt a jobb keze felől. A jobb keze felől állva Száriputta vándor így szólt a nagytiszteletű Asszadzsihoz:

– Barátom, érzéki képességeid kivételesen tiszták, megjelenésed ragyogó, világó. Barátom, kinek a szavára távoztál az otthontalanságba, ki a tanítód, kinek a Tanítását gyakorlod?

– Barátom, van egy nagy remete, a szakják leszármazottja, aki a szakja nemzetségből távozott az otthontalanságba. Én az ő szavára távoztam az otthontalanságba, ő a tanítóm, az ő tanítását gyakorlom.

– De mit tanít a nagytiszteletű tanítója, mit állít?

– Nos, barátom, még újonc vagyok, nemrég avattak, új nekem ez a Tan és fegyelem. Nem tudom a maga teljességében tanítani neked a Tant, de el tudom mondani röviden a lényegét.

Akkor Száriputta vándor így szólt a nagytiszteletű Asszadzsihoz:

– Legyen így, barátom, mondj keveset vagy mondj sokat, mindenféleképpen magyarázd el nekem a lényegét, csak a lényegét szeretném. Miért is kéne hosszú fejtegetésbe bocsátkoznod?

Akkor a nagytiszteletű Asszadzsi a Dhamma ezen rövid összefoglalását adta Száriputta vándornak:

– Az okból következő dolgok okát a Beérkezett megmondta, és azok kialvását is – ez a nagy remete tanítása.

Amikor Száriputta vándor ezt a tömör tankifejtést meghallotta, tiszta, makulátlan szeme az igazságra felnyílt: mindaz, ami keletkezik, el is múlik.

– Ha ez valóban Dhamma, akkor megértetted egészen a bánatmentes ösvényig, amelyet nem láttak meg és vettek figyelembe sok milliárd világkorszakon át (– mondta).

Akkor Száriputta vándor elment Moggallána vándorhoz. Akkor Moggallána vándor meglátta Száriputta vándort messziről közeledni, és meglátván Száriputta vándort így szólt:

– Barátom, érzéki képességeid kivételesen tiszták, megjelenésed ragyogó, világló. Lehetséges, barátom, hogy elérted a halhatatlant?

– Igen, barátom, elértem a halhatatlant?

– De hogyan érted el, barátom, a halhatatlant?

– Nos, barátom, megláttam Asszadzsi szerzetest, amint Rádzsagahában járt alamizsnaúton – megnyerő, akár jött, akár ment,

akár előre, akár hátra tekintett, akár behajlította, akár kinyújtotta a karját, lesütött szemekkel, kellemes viselkedéssel –, és meglátván őt, felötlött bennem:

– Ez valóban egyike azon szerzeteseknek, akik tökéletesek e világon, vagy akik ráléptek a tökéletesség útjára. Mi lenne, ha e szerzeteshez járulva megkérdezném: barátom, kinek a szavára távoztál az otthontalanságba, ki a tanítód, kinek a tanítását gyakorlod?

Akkor barátom felötlött bennem:

– De ez nem a megfelelő idő megkérdezni ezt a szerzetest, már a házak között jár alamizsnáért. Mi lenne, ha szorosán e szerzetes nyomában maradnék, hiszen ismeri a keresőknek való utat?

Akkor Asszadzsi szerzetes, miután alamizsna után járt Rádzsagahában, fogta csészéjét és visszatért. Akkor, barátom, odamentem Asszadzsi szerzeteshez, odamenvén üdvözlést váltottam Asszadzsi szerzetessel, és az udvarias és barátságos üdvözlés után megálltam a jobb keze felől. A jobb keze felől állva, barátom, így szóltam Asszadzsi szerzeteshez:

– Barátom, érzéki képességeid kivételesen tiszták, megjelenésed ragyogó, világló. Barátom, kinek a szavára távoztál az otthontalanságba, ki a tanítód, kinek a tanítását gyakorlod?

– Barátom, van egy nagy remete, a szakják leszármazottja, aki a szakja nemzetségből távozott az otthontalanságba. Én az ő szavára távoztam az otthontalanságba, ő a tanítóm, az ő tanítását gyakorlom.

– De mit tanít a nagytiszteletű tanítója, mit állít?

– Nos, barátom, még újonc vagyok, nemrég avattak, új nekem ez a Tan és fegyelem. Nem tudom a maga teljességében tanítani neked a Tant, de el tudom mondani röviden a lényegét.

(Akkor, barátom, így szóltam Asszadzsi szerzeteshez:

– Legyen így, barátom,) mondj keveset vagy mondj sokat, mindenféleképpen magyarázd el nekem a lényegét, csak a lényegét szeretném. Miért is kéne hosszú fejtegetésbe bocsátkoznod?

Akkor, barátom, Asszadzsi szerzetes a Dhamma ezen rövid összefoglalását adta:

*– Az okból következő dolgok
okát a Beérkezett megmondta,
és azok kialvását is –
ez a nagy remete tanítása.*

Amikor Moggallána vándor ezt a tömör Tankifejtést meghallotta, tiszta, makulátlan szeme az igazságra felnyílt: mindaz, ami keletkezik, el is múlik.

– Ha ez valóban Dhamma, akkor megértetted egészen a bánatmentes ösvényig, amelyet nem láttak meg és elhanyagoltak/vettek figyelembe sok milliárd világkorszakon át (– mondta).

Akkor Moggallána vándor így szólt Száriputta vándorhoz:

– Barátom, járuljunk a Magasztoshoz, ez a Magasztos a nekünk való tanító!

– Barátom, ez a kétszázötven vándor minket követ, ránk veti tekintetét, tájékoztassuk őket, hogy azt tehessék, amit jónak látnak.

– Akkor Száriputta és Moggallána elment ezekhez a vándorokhoz, és elmenvén így beszéltek ezekhez a vándorokhoz:

– Barátaink, a Magasztoshoz járulunk, ez a Magasztos a nekünk való tanító!

– Mi, tiszteletreméltók, titeket követünk, rátok vetjük tekintetünket. Ha a tiszteletreméltók a szent utat a nagy remete irányításával járnak, mi mindannyian a nagy remete irányításával fogjuk járni a szent utat.

Akkor Száriputta és Moggallána elment Szanydzsaja vándorhoz, és elmenvén így beszéltek Szanydzsaja vándorhoz:

– Uram, a Magasztoshoz járulunk, ez a Magasztos a nekünk való tanító!

– Ne, barátaim, ne menjetek! Mi hárman egyek leszünk, és mindannyian gondoskodunk e csoportról.– Akkor Száriputta és Moggallána másodszer is elment Szanydzsaja vándorhoz, és elmenvén így beszéltek Szanydzsaja vándorhoz:

– Uram, a Magasztoshoz járulunk, ez a Magasztos a nekünk való tanító!

– Ne, barátaim, ne menjetek! Mi hárman egyek leszünk, és mindannyian gondoskodunk e csoportról. – Akkor Száriputta és Moggallána harmadszer is elment Szanydzsaja vándorhoz, és elmenvén így beszéltek Szanydzsaja vándorhoz:

– Uram, a Magasztoshoz járulunk, ez a Magasztos a nekünk való tanító!

– Ne, barátaim, ne menjetek! Mi hárman egyek leszünk, és mindannyian gondoskodunk e csoportról.

Akkor Száriputta és Moggalána, magával víve azt a kétszázötven vándort, elment a bambuszligetbe, de ott, ugyanazon a helyen meleg vér ömlött ki Szanydzsaja vándor szájából.

A Magasztos messziről látta Száriputtát és Moggallánát közeledni, és meglátva őket így szólította meg a szerzeteseket, mondván:

– Szerzetesek, e két jóbarát, Kólita és Upatissza, érkezik. Ez a pár lesz az én legfőbb és legkiválóbb szerzetes-párom.

– Amikor a tudás mélységes birodalmában elérték a hasonlíthatatlan megszabadulást, amelyben a ragaszkodás megsemmisül, akkor a Tanító elmondta róluk a bambuszligetben: – Ez a két barát, Kolita és Upatissa, érkezik. Ez a pár lesz az én legfőbb és legkiválóbb szerzetes-párom.

Akkor Száriputta és Moggalána a Magasztoshoz járult, odajárulván fejüket a Magasztos lábához hajtották, és így szóltak a Magasztoshoz:

– Magasztos, részesülhetünk a beavatásban a Magasztos jelenlétében, részesülhetünk a befogadásban?

– Jöjjetek, szerzetesek – szólt a Magasztos –, a Dhamma jól hirdetett, járjátok a szent utat, hogy véget vessetek minden szenvedésnek. – Hát így játszódtott le ezen tiszteletreméltók befogadása.

Feladatok:

A fenti szemelvény a *Mahávagga* című kanonikus iratból való. Keresse meg az interneten, hogy hol található ez a páli Kánonon (*Tipitaka*) belül! (B)

Foglalja össze tömören, hogy mit tudott meg a Buddha két jeles tanítványának, Száriputtának és Moggallánának életéről! (B)

Végezzen önálló kutatást, és derítse ki, hogy milyen feltételekkel lehetett valaki a Magasztos szerzetesi közösségének tagja! (D)

Döntse el, hogy igazak vagy tévesek-e a következő megállapítások (A):

Szanydzsaja vándoraszkrétá volt.

Asszadzsi Szanydzsaja tanítványa volt.

Száriputta és Moggallána megállapodtak abban, hogy együtt járják végig a megvilágosodáshoz vezető utat.

Száriputta és Moggallána Asszadzsi tanításának hatására döntött úgy, hogy a Magasztos követője lesz.

Szanydzsaja felháborodott azon, hogy a Magasztos nem fogadja őt tanítványául.

Összesen végül négyen lettek a Buddha tanítványai: Száriputta, Moggallána, Kólita és Upatissza.

Száríputta felfigyelt Asszadzsira, és megjelenésének pusztá látványa ösztönözte arra, hogy megkérdezze, kinek a tanítását követi.

A Magasztos ebben az időben Rádzsagaha mellett időzött.

A Magasztos már régről ismerte Száríputtát és Moggallánát, ezért nagyon örült, hogy végre ők is belépnek a Szanghába.

Keresse meg hasonló megtérések történeteit az interneten! (C)

A Buddha tanításának évtizedei során megtörtént események, tanítások időpontját általában nem a naptári évvel, hanem az esős évszakok számozásával jelölik. Keressen információkat arról, hogy miért volt kitüntetett időszak abban az időben az évnek ez a szakasza! (D)

Többféle tudományos hipotézis létezik a Buddha életidejének kronológiájával kapcsolatban. Ismeretei és kutatás alapján írjon kisesszét arról, hogy miért bizonytalan az ókori India pontos korszakolása, s melyek azok a fennmaradt történelmi emlékek, amelyekre egyáltalán támaszkodni lehet! (D)

Fogalmazza át a fenti megtérés történetét úgy, hogy az gyermekek/középiskolások számára is érthető és élvezetes olvasmány legyen! (D)

Az elemek elemzése

(Dhátuvibhanga Szutta)

1.1. Találkozás Pukkuszátival

Így hallottam:

A Magasztos egy ideje Magadha földjén járt-kelt, amikor elérkezett Rádzsagahába. Elment Bhaggava fazekashoz, majd így szólt hozzá:

– Ha nem bánod, eltöltenénk egy éjszakát a műhelyben.

– Nem bánom, Uram, de már letanyázott itt egy vándorszerzetes. Ha megengedi, maradjatok kedvetekre.

Abban az időben egy Pukkuszáti nevű derék ember a Magasztost hitből követve az otthonból az otthontalan vándorlétbe távozott. Ő volt az, aki a fazekas műhelyében letanyázott. Akkor a Magasztos odament a tiszteletreméltó Pukkuszátihoz és megkérdezte tőle, nem bánja-e, ha ők is a műhelyben éjszakáznak.

– Tágas a műhely, Testvérem, maradjatok kedvetekre.

Erre a Magasztos bement a műhelybe, az egyik oldalon elrendezett egy szénahalmot, lótuszülésben, egyenes testtartásban ráült, és tudatosság-meditációba kezdett; az éjszaka nagy részét ülve töltötte. A tiszteletreméltó Pukkuszáti is ülve töltötte az éjszaka nagy részét.

Akkor a Magasztos elgondolkodott: „Derűt sugároz ennek a derék embernek a viselkedése. Kérdezzetem egy kicsit.” Majd így szólt a tiszteletreméltó Pukkuszátihoz:

– Szerzetes, kit követve távoztál a vándorlétbe? Vagy ki a mestered? Vagy kinek a Dhammájában leled örömed?

– Testvérem, van ez a sákja törzsbéli Gótama törekvő, aki a sákja nemzetségből távozott a vándorlétbe. És a Magasztos Gótamának ilyen jó híre kelt: „*Íme, a Magasztos, tökéletesen felébredett Érdemes, nagytudású és tiszta életű, Üdvözült, a világ értője, az emberi zabolátlanság legkitűnőbb megfékezője, istenek és emberek tanítója, a felébredett Magasztos.*” Őt követve távoztam a vándorlétbe. A Magasztos a mesterem. Az ő Dhammájában lelem örömet.

– És, szerzetes, hol időzik most az a Magasztos, tökéletesen felébredett Érdemes?

– Van az északi népeknél egy Szávatthi nevű város, ott időzik most.

– De láttad-e már korábban a Magasztost; vagy ha látnád, felismernéd?

– Nem láttam és nem is ismerném fel.

Ekkor a Magasztos elgondolkodott: „Ez a derék ember engem követve távozott a vándorlétbe. Tanítom hát neki a Dharmát.” És így szólt Pukkuszátihoz:

– Szerzetes, tanítani foglak a Dharmáról. Hallgasd meg, jól figyelj, már mondom is!

– Igen, testvérem – válaszolt Pukkuszáti engedelmesen.

A Magasztos ezt mondta:

1.2. Négy alapkategória

(elemek, területek, minősítések, támaszok)

Az ember hat elemből áll, hat érintkezési területe van, tizen-nyolc elmebéli minősítést használ és négy szilárd támasza van; rájuk támaszkodva nem támadnak fel az indulatos befolyások, s azok híján békés bölcsnek nevezik. Ne térüljön el a bölcsességtől, tartson ki az igazság mellett, erősítse magát a lemondásban, mindig a békességet gyakorolja. Ez az elemekre-felosztás foglalatja.

„Hat elemből áll az ember” – így szól a tanítás. Miről van szó? A hat elem: a földelem, vízelem, hőelem, szélelem, égelem, tudatelem. Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „hat elemből áll az ember”.

„Hat érintkezési területe van az embernek” – így szól a tanítás. Miről van szó? A hat érintkezési terület: a látási folyamat, a hallási folyamat, a szaglási folyamat, az ízlelés folyamata, a tapintás folyamata, az elmeműködés. Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „hat érintkezési területe van az embernek”.

„Tizennyolc elmebéli minősítést használ az ember” – így szól a

tanítás. Miről van szó? Amikor a szemével látványt lát, akkor minősíti, hogy ez derűre, borúra vagy egykedvűségre alkalmat adó látvány-e. És ugyanígy, amikor fülével hangot hall, orrával szagot szagol, nyelvével ízt ízlel, testével tapinthatót érint, elméjével felismer egy sajátosságot, akkor is minősíti, hogy az derűre, borúra vagy egykedvűségre alkalmat adó hang, szag, íz, tapintás, sajátosság-e. – Tehát van hat derűs, hat borús és hat egykedvű minősítés. Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „tizennyolc elmebéli minősítést használ az ember”.

„Négy szilárd támasza van az embernek” – így szól a tanítás. Miről van szó? A bölcsességről, az igazságról, a lemondásról és az elcsitulásról mint szilárd támaszokról. Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „négy szilárd támasza van az embernek”.

1.2.1. Az első támasz: a bölcsesség

”Ne térüljön el a bölcsességtől, tartson ki az igazság mellett, erősítse magát a lemondásban, mindig a békességet gyakorolja” – így szól a tanítás. Miről van szó? Hogyan nem térül el a bölcsességtől?

1.2.1.1. Az elemek helyes szemlélete

Ez a hat elem van, szerzetes: a földelem, vízelem, hőelem, szél-elem, égelem, tudatelem.

És mi a földelem? A földelem lehet belső, lehet külső. És mi a belső földelem?

Ami mindannyiunkban belül sűrű és kemény élő anyag, éspedig: haj, szőr, köröm, fog, bőr, hús, ín, csont, csontvelő, vese, szív, máj, hashártya, lép, tüdő, vastagbél, vékonybél, gyomor, ürülék és minden más is, ami bennünk sűrű és kemény. A belső és a külső földelem egyaránt földelem. A valóságnak megfelelően, helyes bölcsességgel így kell rá tekinteni: „ez nem az enyém, ez nem vagyok én, ez nem az átmanom”; és akkor az ember kiábrándul a földelemből, tudata szenvedélymentessé válik iránta.

És mi a vízelem? A vízelem lehet belső, lehet külső. És mi a belső vízelem? Ami mindannyiunkban belül víz, vízszerű élő anyag, éspedig: epe, nyák, genny, vér, izzadtság, hártya, könny, zsír, nyál, ta-kony, ízületi nedv, vizelet és minden más is, ami bennünk víz és vízszerű. A belső és a külső vízelem egyaránt vízelem.

És mi a hőelem? A hőelem lehet belső, lehet külső. És mi a belső hőelem? Ami mindannyiunkban belül hő, hőszerű élő anyag, éspedig: amitől felhevül, fonnyad, aszalódik, aminek révén meg-emészt, amit evett, ivott, rágcsált, majszolt; és minden más is, ami bennünk hő és hőszerű. A belső és a külső hőelem egyaránt hőelem.

És mi a szélelem? A szélelem lehet belső, lehet külső. És mi a belső szélelem? Ami mindannyiunkban belül szél, szélszerű élő anyag, és pedig: a felfelé tartó szelek, a lefelé tartó szelek, a hasban lévő szelek, a gyomorban lévő szelek, a különböző testrészekbe eljutó szelek, a ki- és belégzés; és minden más is, ami bennünk szél és szélszerű. A belső és a külső szélelem egyaránt szélelem.

És mi az égelem? Az égelem lehet belső, lehet külső. És mi a belső égelem? Ami mindannyiunkban belül ég, égszerű élő anyag, és pedig: a fülüreg, az orrüreg, a szájnyílás, amin keresztül magához veszi, amit evett, ivott, rágcsált, majszolt, majd ahol ez összeáll és ahol alul távozik; és minden más is, ami bennünk ég és égszerű, ür és ürszerű, üreg és üregszerű, amit nem érint hús és vér. A belső és a külső égelem egyaránt égelem.

Ezekre az elemekre is (víz, hő, szél, ég) a valóságnak megfelelően, helyes bölcsességgel így kell tekinteni: „ez nem az enyém, ez nem vagyok én, ez nem az átmanom”; és akkor az ember kiábrándul ezekből az elemekből, tudata szenvedélymentessé válik irántuk.

1.2.1.2. A hatodik elem, az immár tiszta tudat

Ezután csak a tudat marad meg, amely immár tiszta és áttetsző. És e tudattal mit ismer meg az ember? Azt ismeri meg, hogy valami

kellemes, kellemetlen vagy közömbös. Kellemes érzetet keltő dologgal való érintkezésből származva kellemes érzet keletkezik. Aki kellemes érzetet érez, az felismeri, hogy kellemes érzetet érez. És felismeri, hogy ha megszűnik az érintkezés azzal a kellemes érzetet keltő dologgal, akkor megszűnik és lecsendesül az ebből eredő érzés is (az a kellemes érzet, ami a kellemes érzetet keltő dologgal való érintkezésből származva keletkezik).

És ugyanígy van a kellemetlen és a közömbös érzetekkel is.

Mint amikor két fadarab összedörzsölésétől, összeillesztésétől meleg születik, hő keletkezik. Viszont ha elkülönülnek vagy szétcsúsznak, akkor megszűnik és lecsendesül a már létrejött meleg is. Ugyanígy van a kellemes, kellemetlen vagy közömbös érzetet keltő dologgal való érintkezésből származva keletkező érzetekkel is.

1.2.1.3. A tudat egykedvűségére alapozott meditációk

Ezután csak az egykedvűség marad meg, amely immár tiszta és áttetsző, lágy, képlékeny és fénylő. Ugyanúgy, mint amikor egy ügyes aranyműves vagy inasa előkészíti az olvasztókemencét, megkeni az olvasztótégelyt, fogóval megfogja a nyersaranyat és bedobja a tégelybe; aztán időről-időre ráfűjtat, időről-időre vízzel bepermetezi, időről-időre megvizsgálja. Miután jól megfűjtatta, átszellőz-

tette, megtisztította és az üledéket eltávolította, az arany lágy, képlekeny és fénylő lesz. Akármilyen ékszerfajtat akar, megfelelő lesz arra a célra: medálhoz, fülbevalóhoz, nyakékhez, aranylánchoz.

Felismeri, hogy ha e tiszta és áttetsző egykedvűséget kiterjeszti a tér végtelenségének területére és így meditál róla, iránta tudatát egykedvűvé fejleszti, akkor az arra irányuló, arra vonatkozó egykedvűség sokáig, hosszú ideig megmarad. És ugyanígy lesz, ha egykedvűségét a tudat végső területére vagy a teljes nincstelenség területére vagy a sem öntudat, sem öntudatlanság területére terjeszti ki.

Felismeri, hogy ha e tiszta és áttetsző egykedvűséget kiterjeszti a tér végtelenségének területére és így meditál róla, iránta tudatát egykedvűvé fejleszti: ez feltételektől meghatározott. És ugyanezt ismeri fel, ha egykedvűségét a tudat végső területére vagy a teljes nincstelenség területére vagy a sem öntudat, sem öntudatlanság területére terjeszti ki.

1.2.1.4. Az ellobbanás

Nem gyarapítja e meghatározottságokat, nem kívánja, hogy ilyenek vagy olyanok legyenek vagy ne legyenek. És ha így tesz, akkor a világon semmihez sem kötődik, így nem aggodalmaskodik, és ezzel eléri a teljes ellobbanást önnön magában. Felismeri, hogy a születés elenyészett, a jámborság útja beteljesedett, a feladat elvégzetett, evilági létének nincs folytatása.

1.2.1.5. Az ellobbanás utáni élet – majd a halál

Ha kellemes érzetet érez, felismeri, hogy az mulandó; felismeri, hogy nem kötődik hozzá és nem helyesli. És ugyanezeket ismeri fel, ha kellemetlen vagy közömbös érzetet érez.

Ha kellemes, kellemetlen vagy közömbös érzetet érez: úgy érzi azokat, mint akinek semmi köze hozzájuk.

Ha test által lehatárolt érzetet érez, felismeri, hogy ezt az érzetet a test határolja. Ha az életre korlátozott érzetet érez, felismeri, hogy ez az érzet az életre korlátozott. Felismeri, hogy a test pusztulásával, a halál után, az élet elfogytával minden érzet ki fog hűlni, hiszen már itt, e világon sem helyeselte őket.

Ugyanúgy, mint az olajmécses, ami olajból és kanócból származva ég – ha az olaj vagy a kanóc elfogy, s nem tesznek bele másikat, tápláléka nélkül ellobban. Ezért az eképp felvértezett szerzetesnek birtokában van a legkitűnőbb bölcsesség mint szilárd támasz. Ez a legkitűnőbb *arija* bölcsesség: a minden szenvedést megsemmisítő tudás.

1.2.2. A további három támasz:

az igazság, a lemondás és az elcsitulás

Megszabadulása rendíthetetlen, mivel az igazsághoz rögzült. Az hamis, ami csalóka természetű, az igaz, ami nem csalóka természetű: az elveszíthetetlen ellobbanás. Ezért az eképp felvértezett

szerzetesnek birtokában van a legkitűnőbb igazság mint szilárd támasz. Ez a legkitűnőbb *arija* igazság: az elveszíthetetlen ellobbanás.

Korábban viszont, amikor még tudatlan volt, teljesen magára vette az összes kötődést. De aztán elhagyta, gyökerestül kitepte, lenyeste ezeket, mint pálmafőt, megszüntette a létesülésüket, és így a jövőben sem jöhetnek létre. Ezért az eképp felvértezett szerzetesnek birtokában van a legkitűnőbb lemondás mint szilárd támasz. Ez a legkitűnőbb *arija* lemondás: az összes kötődés elvetése.

Korábban viszont, amikor még tudatlan volt: sóvárgott, vágyakozott, kötődései voltak; feldühödött, gyűlölködött, rosszindulatú volt; a zavarodottság és a nem-tudás foglya volt. De aztán elhagyta, gyökerestül kitepte, lenyeste ezeket, mint pálmafőt, megszüntette a létesülésüket, és így a jövőben sem jöhetnek létre. Ezért az eképp felvértezett szerzetesnek birtokában van a legkitűnőbb elcsitulás mint szilárd támasz. Ez a legkitűnőbb *arija* elcsitulás: a szenvedély, gyűlölet és zavarodottság elcsitulása. Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „ne térüljön el a bölcsességtől, tartson ki az igazság mellett, erősítse magát a lemondásban, mindig a békességet gyakorolja”.

1.2.3. Minden vélekedés elvetése

„Rájuk támaszkodva nem támadnak fel a vélekedések befolyásai, s azok híján békés bölcsnek nevezik” – így szól a tanítás. Miről

van szó? Vélekedés, hogy vagyok. Vélekedés, hogy ez vagyok. Vélekedés, hogy leszek, vélekedés, hogy nem leszek. Vélekedés, hogy testtel bíró leszek, vélekedés, hogy testetlen leszek. Vélekedés, hogy öntudattal bíró leszek, vélekedés, hogy öntudatlan leszek, vélekedés, hogy sem–öntudatos–sem–öntudatlan leszek. A vélekedés kór, a vélekedés fekély, a vélekedés tövis. Viszont aki teljesen túllép az összes vélekedésen, azt nevezik békés bölcsnek. A békés bölcs pedig nem születik, nem öregszik, nem hal meg; nem jön indulatba, nem sóvárog. Mert nincs, ami miatt megszülessen. Ha nem születik, hogyan öregedne? Ha nem öregszik, hogyan halhatna meg? Ha nem hal meg, hogyan jöhetne indulatba? Ha nem jön indulatba, mire sóvároghatna? Erre vonatkozik tehát a fenti tanítás: „rájuk támaszkodva nem támadnak fel a vélekedések befolyásai, s azok híján békés bölcsnek nevezik”. Szerzetes, jegyezd meg mindezt. Röviden ez a *hat elemre felosztás foglalata*.

1.3. Pukkuszáti felismeri a mestert

Ekkor a tiszteletreméltó Pukkuszáti ráébredt: „Lám, rátaláltam a mesterre, az Üdvözültre, a tökéletesen felébredettre!”, és felkelt ültéből, fél vállára vetette felsőruháját, homlokával a Magasztos lábához borult és így szólt:

– Hibát követtem el! Ostoba, tévelygő, vétkes módon azt hittem

a Magasztosról, hogy olyasvalaki, akit testvéremnek kell szólítani. A hibámat hibaként fogadja el a Magasztos, hogy a jövőben őrizkedhessem tőle.

– Bizony, hibát követtél el, szerzetes. Mivel a hibádat hibaként látod és a Dhamma szerint jóvá teszed, ezért ezt elfogadjuk tőled. Az arija életvezetésben gyarapodás az, amikor valaki a hibát hibaként látja, a Dhamma szerint jóvá teszi, és a jövőben őrizkedik tőle.

– Uram, kérem a Magasztostól az Avatást!

– Szerzetes, hiánytalanul megvan a szilkéd és felsőruhád?

– Nem hiánytalanul, Uram.

– Márpedig a tathágaták nem avatják fel azt, akinek hiányos a szilkéje-felsőruhája.

1.4. Pukkuszáti halála

Akkor a tiszteletreméltó Pukkuszáti a Magasztos szavait barátságosan mosolyogva megköszönte, felkelt ültéből, elköszönt, illő tisztelettel jobbkéz felől megkerülte a Magasztost, és elindult szilkét-felsőruhát keresni. Ám útközben egy veszett tehén kioltotta az életét. Ezután számos szerzetes elment a Magasztoshoz. Köszöntek, oldalt leültek, elmondták neki, hogy a derék Pukkuszáti, akit a Magasztos rövid buzdításban részesített, életét vesztette. Majd megkérdezték:

– Mi lett a sorsa, hova jutott?

– Szerzetesek, a derék Pukkuszáti eszes volt, a Dhamma rendjét

követte, és nem faggatott a Dhamma témájában. Széttörte az öt lefelé húzó béklyót. Ezért ő már csakis csodás módon, égi világban létesül, ott éri el az ellobbanást, abból a világból nem tér vissza.

Ezt mondta a Magasztos. A szerzetesek pedig lelkesen üdvözölték a Magasztos szavait.

*(Forrás: A Buddha ujja,
fordította: a páli fordító csoport)*

Feladatok:

Foglalja össze röviden a szutta kerettörténetét! Mit tudunk meg Pukkuszáti szerzetesről? (A)

Foglalja össze röviden, hogy a Magasztos hogyan tekint a külvilágra és az emberi testre! (B)

E tanítás egyik kulcsszava az „egykedvűség”. Mit jelent ez a szó az általános szóhasználatban, és mit a buddhista szentiratokban? (B)

Nézzon utána, hogy mi az „egykedvűség” kifejezés páli eredetije, és hányféleképpen fordítják magyar nyelvre! (C)

Nézzon utána, hogy mi a „vélekedés” kifejezés páli eredetije, és hányféleképpen fordítják magyar nyelvre! (C)

Hogyan építkezik gondolatilag a tanítóbeszéd? Állítsa sorrendbe az alábbi elemeket! (D)

Pukkuszáti az otthontalan vándorlétbe távozik.

Pukkuszáti találkozik a Mesterrel.

Pukkuszáti meghal.

A Mester kifejtí a hat lételem tanát.

Pukkuszáti nem ismeri fel a Mestert.

Pukkuszáti belátja hibáját.

A Magasztos elmagyarázza, mi az elemek helyes szemlélete.

Pukkuszáti a Mester tanítványa lesz, belép a közösségbe.

Állapítsa meg *a szöveg alapján*, hogy igazak vagy hamisak-e az alábbi állítások! (A-B-C)

Pukkuszáti eltapossa egy megvadult tehén.

Pukkuszáti eltapossa egy megvadult tehén, mert nem adta meg a tiszteletet a Magasztosnak.

Pukkuszáti a Magasztos tanát hallva hagyta el a világi életet.

Az a bölcs, aki elveti a testről és az énről alkotott vélekedéseket.

A bölcsesség az elemek helyes szemlélete.

Az a bölcs, aki a Buddha tanítványául szegődik.

A bölcsesség a minden szenvedést megsemmisítő tudás.

A szenvedés oka a testhez és a vélekedésekhez való ragaszkodás.

Fogalmazza meg 5–10 mondatban, hogy miként jelenik meg a

szuttában a három ismérv szemlélete! (D)

A szövegben nem fordítják le az *arija* páli terminust. Nézzon utána a szó eredeti jelentésének, és nevezzen meg néhány alaptanítást, melyekben ugyancsak felbukkan! (C)

Keressen a szuttában legalább öt hasonlatot, melyekkel a Magasztos a tanítást illusztrálja! (A)

Írjon kisesszét a szuttában ismételten megjelenő „egykedvűség” (*upekkhá*) mibenlétéről! (D)

A szutta ismeretében hogyan értelmezné buddhista szemszögből a következő jézusi tanítást: „*legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok*”? (C)

Felvétel a szerzetesi közösségbe

MV I.12.4, 76.5–12, 77.

Ezentúl a különböző vidékeken és városokban részesítsétek ti magatok a kisebb és nagyobb felavatásban (az azt elnyerni kívánókat). Szerzetesek, a következőképpen végezzétek el a kisebb és nagyobb felavatásokat:

(A jelöltnek) le kell vágni a haját és a szakállát. Öltön magára sárga öltözéket, rendezze el felső ruháját úgy, hogy egyik válla szabadon maradjon. Üdvözölje a szerzeteseket, fejét lábukhoz hajtvva, guggoljon le, emelje fel karjait összezárt tenyerekkel, és mondja ezt:

– Menedékért folyamodom a Felébredetthez, menedékért folyamodom a Tanhoz, menedékért folyamodom a Közösséghez.

– Másodszor is menedékért folyamodom a Felébredetthez, menedékért folyamodom a Tanhoz, menedékért folyamodom a Közösséghez.

– Harmadszor is menedékért folyamodom a Felébredetthez, menedékért folyamodom a Tanhoz, menedékért folyamodom a Közösséghez.

Ezután egy tanult, rátermett szerzetes a következő beszédet intézze a Közösséghez:

– Tiszteletreméltók, hallgasson meg a Közösség! ... jelölt szeretné elnyerni a nagyobb felavatást a tiszteletreméltó ... szerzetestől.

Ha a Közösség egyetért, akkor ... szerzetes kezdje el ... jelölt kiokítását.

Ekkor a kijelölt szerzetes lépjen oda az illetőhöz, aki a felavatót kívánja, és így szólítsa meg:

– Hallasz engem? Eljött az ideje, hogy igazat szólj, s megmondd, ami az igazság szerint való. Amikor majd a Közösség előtt megkérdezlek valamely dolog felől, hogy az úgy van-e, akkor, ha úgy van, mondd azt, hogy „úgy van”, ha nincs úgy, mondd azt, hogy „nincs úgy”. Ne légy nyugtalan, nem kell, hogy zavarba jöjj. A következőket fogom tőled kérdezni:

- Szenvedsz-e valamilyen betegségben?
- Ember vagy?
- Férfi vagy?
- Szabad vagy?
- Királyi szolgálatban állsz-e?
- Büntelen vagy?
- Apád, anyád engedi?
- Betöltötted a huszadik évedet?
- Van megfelelő koldulócsészéd és ruhád?
- Mi a neved?
- Ki a tanítód?

(Miután így kiokította, a tanító és a jelölt) mindketten álljanak a Közösség elé. Ám ne egyszerre jelenjenek meg. A tanító jöjjön elsőként, és a következő beszédet intézze a Közösséghez:

– Tiszteletreméltók, hallgasson meg a Közösség! ... jelölt szeretné elnyerni a nagyobb felavatást a tiszteletreméltó ... szerzetestől. Az oktatást már elvégeztem. Ha a Közösség egyetért, akkor ... jelölt lépjen elő.

Majd így szóljanak hozzá:

– Lépjen elő!

Szólítsák fel, hogy rendezze el felső ruháját úgy, hogy az egyik válla szabadon maradjon, majd üdvözlje a szerzeteseket, fejét lábukhoz hajtva, guggoljon le, és emelje fel karjait összezárt tenyerekkel, így kérve a Közösségtől a nagyobb felavatást:

– Tiszteletreméltók, kérem a Közösséget, hogy részesítsen a nagyobb felavatásban. Tiszteletreméltók, irántam való könyörületességükből ragadjanak ki engem a bűnös világból.

– Tiszteletreméltók, másodszor is kérem a Közösséget, hogy részesítsen a nagyobb felavatásban. Tiszteletreméltók, irántam való könyörületességükből ragadjanak ki engem a bűnös világból.

– Tiszteletreméltók, harmadszor is kérem a Közösséget, hogy részesítsen a nagyobb felavatásban. Tiszteletreméltók, irántam való könyörületességükből ragadjanak ki engem a bűnös világból.

Ekkor egy tanult és rátermett szerzetes a következő beszédet intézze a Közösséghez:

– Tiszteletreméltók, hallgasson meg a Közösség! ... jelölt szeretné elnyerni a nagyobb felavatást a tiszteletreméltó ... szerzetestől. Ha a Közösség egyetért, felteszem ... jelöltnek a kizáró tényezőkre

vonatkozó kérdéseimet.

– Hallasz engem ... ? (Újra elhangzanak a fent leírt kérdések).

Ekkor egy tanult és rátermett szerzetes a következő beszédet intézte a Közösséghez:

– Tiszteletreméltók, hallgasson meg a Közösség! ... jelölt szeretné elnyerni a nagyobb felavatást a tiszteletreméltó ... szerzetestől. ... jelölt mentes a kizáró tényezőktől, koldulócsészéje és öltözéke megfelelő. ... jelölt, akinek ... szerzetes a tanítója, kéri a Közösségtől a felavatást. Ha a Közösség egyetért, akkor részesítse ... jelöltet a nagyobb felavatásban. Aki a tiszteletreméltó Közösségben egyetért ... jelölt felavatásával, akinek ... szerzetes a tanítója, az maradjon csendben, aki azonban nem ért vele egyet, az szóljon.

– Másodszor is ekképpen szólok hozzátok: aki a tiszteletreméltó Közösségben egyetért ... jelölt felavatásával, akinek ... szerzetes a tanítója, az maradjon csendben, aki azonban nem ért vele egyet, az szóljon.

– Harmadszor is ekképpen szólok hozzátok: aki a tiszteletreméltó Közösségben egyetért ... jelölt felavatásával, akinek ... szerzetes a tanítója, az maradjon csendben, aki azonban nem ért vele egyet, az szóljon.

– ... jelölt elnyerte a nagyobb felavatást a Közösségtől, tanítója, ... szerzetes által. A Közösség ezzel egyetért, ezért hát csendben maradt. Ekképpen értettem.

Aztán mérjék meg az árnyékot, és mondják meg (az újonnan

felavatott szerzetesnek), hogy milyen évszak van, milyen nap, a napnak milyen szaka, mondják el neki mindezt, és mondják el neki a Négy Forrást:

A szerzetes a szükséges élelmet koldulással szerezze be. Így kell élnetek egész életetekben. A Közösségnek vagy bizonyos személyeknek felajánlott ételek, meghívások, felszolgált ételek, a hetenként vagy a minden félhónap utolsó napján (*upószatha*) kapott ételek csupán engedmények.

A szerzetes a szemétdombról gyűjtsön rongyokat és azokba öltözzön. Így kell élnetek egész életetekben. A vászon, pamut, selyem, gyapjú öltözékek, szövetrohák, kenderruhák csupán engedmények.

A szerzetes szállása a fa tövében van. Így kell élnetek egész életetekben. A *vihárák*, szárnyékok, emeletes építmények, padlások vagy barlangok csupán engedmények.

A szerzetes gyógyszere a bomló vizelet. Így kell élnetek egész életetekben. A tisztított vaj, vaj, olaj, méz vagy cukorszirup csupán engedmények.

(Fordította Farkas László)

Feladatok:

A szertartások, vallási rítusok szövegei gyakran tartalmaznak ismétléseket. Vajon mi ennek a célja? (B)

Olvassa végig figyelmesen a szöveget! Ki vagy mi elől keres

oltalmat a jelölt? (A)

A ceremóniát levezető szerzetes kérdései alapján kiknek belépését próbálták meg kiküszöbölni? *fogyatékkal élőkét, szökött katonákét, fiatalkorúakét, iskolázatlanokét, alacsony kasztból származókat, fertőző betegeket, asszonyokét, a Tanban járatlanokét.* (B)

Egyes források szerint előfordult, hogy olyan menedékért folyamodó emberek felvételét is elutasították, akiknek hiányzott valamelyik testrésze (füle, orra, keze). Nézzen utána internetes forrásokban, hogy mi lehetett ennek az oka? (D)

Mit nevez „Négy Forrás”-nak a szöveg? (A)

A Pátimokkha megtartása

(Pátimokkha)

– Tiszteletreméltók, figyelmezzem szavamra a Közösség! Ma van a szent nap, a félhónap (újhold vagy telihold) tizenötödik napja. Ha rendjén valónak tartja a Közösség, tartsuk meg a böjtnapot, mondjuk el a vallomás szavait. Megtettétek-e a rendi gyűlés szükséges előkészületeit? A tiszteletreméltó Közösség nyilvánítsa ki tisztaságát, én pedig elmondom a vallomás szavait.

– Örömmel hallgatunk és figyelünk!

– Aki vétett, vallja meg! Aki pedig nem vétett, az hallgasson! Tiszteletreméltók, hallgatásotok tudatja majd vélem, hogy tiszták vagytok. Az ilyen gyűlésen, mint a miénk, minden kérdés háromszor tételik fel, s minden kérdésre válasz adatik. Ha a háromszori kérdés után valamely szerzetes szándékosan elhallgatná vétkét, az szándékos hazugság bűnét követi el. Tiszteletreméltók, szándékos hazugságot elkövetni a Magasztos szerint ártalmas dolog. Így hát vallja meg a szerzetes a vétkét, ha van, emlékszik rá, és meg akar tisztulni tőle. Mivel ha megvallja vétkét, megkönnyebbül attól.

Tiszteletreméltók, elhangzott a bevezetés.

Kérdezek hát benneteket, tiszteletreméltók, tiszták vagytok-e?

Másodszor is kérdezem, tiszták vagytok-e?

Harmadszor is kérdezem, tiszták vagytok-e?

Az itt lévő tiszteletreméltók tiszták, ezért maradnak csöndben.
Hallgatásukat így értettem.

(Fordította: Farkas László)

Feladatok:

Milyen rendszerességgel tartották meg az ünnepet, s mi előzte meg? (A)

Fogalmazza meg saját szavaival, hogy milyen formában történt az esetleges vétségek számbavétele! (B)

A szerzetesi szabályzatot nem egyszerre alakították ki, hanem az úgynevezett precedensjog elvének megfelelően egészítették ki újabb és újabb fegyelmi előírásokkal. Fogalmazza meg, hogy mit jelent ez a kifejezés a mai joggyakorlatban, és mit a korabeli szerzetesi élet gyakorlatában! (C)

Keresse meg az internetes forrásokban a Pátimokkha teljes szövegét, és jelölje meg, hogy az alábbiak közül mi számított azonnali kizárással járó, jóvátehetetlen vétségnek (D):

állattal való közösülés

bármilyen hazugság

a Buddha tanainak kritizálása

pénzért történő tanítás

embertárs megütése

bármilyen élőlény megölése

eltitkolt szerelmi viszony

lopás

megengedett időszakon kívüli kéregetés

bármilyen vétség elhallgatása

spirituális képességekkel való hazug dicsekedés

az elmélyedésre való alkalmatlanság

talált tárgy felvétele és megtartása

Szakadás előidézése a közösségben

Ha egy szerzetes szakadást próbál előidézni az egyetértő közösségben, vagy kitartóan olyan dolgokra próbálja irányítani a figyelmet, amelyek előreláthatóan szakadáshoz vezetnek majd, akkor ezekkel a szavakkal forduljanak hozzá a többiek: „Uram, ne okozz szakadást az egyetértő közösségben, ne irányítsd olyan dolgokra a figyelmet, amelyek előreláthatóan szakadáshoz vezetnek majd! Uram, légy a közösséggel egy, mert ha a közösség egyetért, mentes a viszálykodástól, akkor elégedett, egy elv vezérli.” Ha az ekképpen felszólított szerzetes kitart előbbi szándéka mellett, akkor a többiek közösen intsék meg, akár háromszor is. Ha háromszori figyelmeztetés után jobb belátásra tér, az helyénvaló. Ha nem tér jobb belátásra, olyan vétséget követ el, melynek esetén rendi gyűlést kell összehívni.

Ha pedig más szerzetesek – egy, kettő vagy három – követnék ezt a szerzetest, és hangjukat hallatva így védenék: „Urak, ne szójatok semmit erre a szerzetesre! Mert amit ő mond, az összhangban van a Tannal, és összhangban van a szabályokkal. A mi kívánságunk és vágyunk is ugyanaz, amit ő vall, amit ő hangoztat. Ő tudja, hogy amit mond, azt mi is igaznak tartjuk.” Akkor hozzájuk is ezekkel a szavakkal forduljanak a többiek: „Ne beszéljeteK így, urak! Ez a

szerzetes nem a Tannal összhangban beszél. Urak, ne leljétek kedveteket abban, hogy szakadást okoztok a közösségben, mert ha a közösség egyetért, mentes a viszálykodástól, akkor elégedett, egy elv vezérli.” Ha az ekképpen felszólított szerzetesek kitartanak előbbi szándékuk mellett, akkor a többiek közösen intsek meg őket, akár háromszor is. Ha háromszori figyelmeztetés után jobb belátásra térnek, az helyénvaló. Ha nem térnek jobb belátásra, olyan vétséget követnek el, melynek esetén rendi gyűlést kell összehívni.

Feladatok:

Keressen információt az interneten arról, hogy a Buddha életében mikor és milyen körülmények között került sor szakadásra a közösségben! (D)

Keressen információt az interneten arról, hogy a buddhizmus indiai története során melyik zsinaton, gyűlésen került sor közösségszakadásra! (C)

Egyházszakadás más vallás történetében is előfordult. Vesse ezeket össze a buddhizmus történetében bekövetkező egyházszakadásokkal, és írjon a témáról kisesszét! (E)

A szemelvényektől független, a teljes témakörre vonatkozó feladatok.

A buddhista tanok és más vallási tanítások összevetése:

„Úgy lesz, mint azzal az emberrel, aki idegenbe készült. Összehívta szolgálait, s rájuk bízta vagyonát. Az egyiknek öt talentumot adott, a másiknak kettőt, a harmadiknak csak egyet, kinek-kinek rátermettsége szerint, aztán útra kelt. Aki öt talentumot kapott, menten elkezdett vele kereskedni, s másik ötöt nyert rajta. Ugyanígy az is, aki kettőt kapott, másik kettőt szerzett, ki egyet kapott, elment, ásott egy gödröt, és elrejtette urának pénzét. Hosszú idő elteltével megjött a szolgák ura, és számadást tartott. Jött, aki öt talentumot kapott, és felmutatta a másik öt talentumot: Uram, öt talentumot adtál, nézd, másik ötöt nyertem rajta. – Jól van, te hűséges, derék szolga – mondta neki ura. – Minthogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe! Jött az is, aki két talentumot kapott, s így szólt: Uram, két talentumot adtál, nézd, másik kettőt szerezttem. – Jól van, te hűséges, derék szolga. Mivel a kevésben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe! Végül jött az is, aki csak egy talentumot kapott. Ez így beszélt: Uram, tudtam, hogy kemény ember vagy. Aratsz, ahol nem vettedél, és gyűjtesz, ahol nem szórtál. Ezért félelmemben mentem, elástam a földbe talentumodat. Itt van, ami a tiéd. Te mihaszna, lusta szolga! – kiáltott rá ura. – Tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vettem, s ott is gyűjtök, ahol

nem szórtam. Oda kellett volna adnod pénzemet a pénzváltóknak, hogy megjövet kamatostul kaptam volna vissza. Vegyétek el tőle a talentumot, és adjátok oda annak, akinek tíz talentuma van! Mert annak, akinek van, még adnak, hogy bőven legyen neki; akinek meg nincs, attól még amije van is, elveszik. Ezt a mihaszna szolgát pedig vessétek ki a külső sötétségre! Ott sírás és fogcsikorgatás lesz.”
(*Máté evangéliuma 25*)

Feladatok:

Mit jelképez a fenti példabeszédben a gazda, a szolga és a talentum? (B)

Melyik buddhista tanítást tudná párhuzamba hozni a fenti példabeszéddel? (C)

Buddha és Jézus élete, tanítási alapelvei

Jelölje meg az alábbiak közül, hogy mely állítások azonosak Jézus és a Buddha tanításaiban, életmódjában (C):

mindketten vándoroltak

születésüket csodás jelenségek kísérték

szerzetesrendet alapítottak

felléptek a világi hatalom ellen

közvetlen tanítványaiktól cölibátust vártak el

tanításaikat tanítványaik feljegyezték
a boldogságot hirdették
ostorozták a képmutató papságot
tanításaikat nyilvánosan hirdették
az erőszakmentességet hirdették
ételt koldultak
csodákat tettek
mindkettőjüket megkísértette a Gonosz

Buddhista és keresztény tanok komparatistikája

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Aki folyton ezen töpreng, abban örök a gyűlölet.

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Akit e gondolat nem bánt, abban kihúny a gyűlölet.

Mert gyűlöletet sohasem szüntet meg másik gyűlölet.
Örök törvény: ha nem gyűlölös, úgy szűnik meg a gyűlölet.

(fordította Fórizs László)

Feladatok:

A fenti szemelvény a *Dhammapada* szentiratból való. Írjon kis-esszét, amelyben összeveti az Újszövetség erőszakmentességről szóló tanaival, hivatkozzon Jézustól származó híres idézetekre, mondásokra! (D)

Léthalmazok és átman

Az étel nedvéből álló Lélektől különbözik a lélegzetből álló belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve (*púrna*). Amaz tehát ember (*purusa*) alakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a belélegzés, a szétlélegzés a jobbjá, a kilélegzés a balja, az űr a törzse, a föld az alsó része, az alapja. ... ez a lényeknek élete, minden-életnek nevezik. ...

A lélegzetből állótól különbözik az észből álló belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a varázsigé, a himnusz a jobbjá, a dal a balja, az utasítás a törzse, a tűzpapok és az Angariszok igéi az alsó része, az alapja. ...

Az észből állótól különbözik a megismerésből álló belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a hit, a jog a jobbjá, az igazság a balja, az Igázás a törzse, a nagyság az alsó része, az alapja. ...

A megismerésből állótól különbözik az üdvből álló belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a kedv, a derű a jobbjá, az öröm a balja, az üdv a törzse, a Brahman az alsó része, az alapja.

*(Taittirija-upanisad,
Tenigl-Takács László fordítása)*

Feladatok:

Vesse össze a hindu szentiratból vett fenti idézetet a Buddha léthalmazokról szóló tanításával! Fogalmazza meg 10–20 mondatban, hogy miben látja a legnagyobb különbséget! (D)

Jelölje „b”, „h” vagy „b-h” betűkkel, hogy az alábbi fogalmak a buddhista, hindu, vagy mindkét valláshoz kapcsolhatók-e: (C)

	<i>függő keletkezés</i>		<i>aszketizmus</i>
	<i>három ismérv</i>		<i>vándoraszketák</i>
	<i>upanisadok</i>		<i>Négy Nemes Igazság</i>
	<i>léthalmazok</i>		<i>Brahman</i>
	<i>nem-ártás</i>		<i>Ísvara</i>
	<i>Nyolckrétű Nemes Ösvény</i>		<i>szatipatthána</i>
	<i>Szangha</i>		<i>újraszületés</i>
	<i>panycsa szíla</i>		<i>dhammák</i>
	<i>szamádhi</i>		<i>Tipitaka</i>

	<i>átman</i>		<i>három gyökérok</i>
	<i>Purusa</i>		<i>dévák</i>
	<i>a megvilágosodás hét tényezője</i>		<i>védák</i>
	<i>bhikkhu</i>		<i>jóga</i>
	<i>Dhamma</i>		<i>dzshánák</i>
	<i>nirvána</i>		<i>szamszára</i>
	<i>sztúpa</i>		<i>védánta</i>
	<i>karma</i>		<i>szenvedés</i>

Párosítsa a magyar nyelvű fogalmakat páli megfelelőjükkel!

(C)

	<i>adinnádána</i>		<i>név és forma</i>
	<i>dhátu</i>		<i>tanítóbeszéd</i>

	<i>upekkhá</i>		<i>éberség</i>
	<i>khandhák</i>		<i>érintetlenség</i>
	<i>vinaja</i>		<i>boldogság</i>
	<i>bhikkhu</i>		<i>ellobbanás</i>
	<i>paticcsa szamuppáda</i>		<i>gyűlölet, harag</i>
	<i>szíla</i>		<i>erény</i>
	<i>upádána</i>		<i>fegyelem</i>
	<i>szati</i>		<i>üdvös, helyes</i>
	<i>dhammák</i>		<i>Gangá</i>
	<i>náma-rúpa</i>		<i>jelenségek, tartamok</i>
	<i>vinnyána</i>		<i>ragaszkodás</i>
	<i>ánanda</i>		<i>nemtudás</i>
	<i>szutta</i>		<i>tartomány</i>

	<i>bódhi</i>		<i>kolduló szerzetes</i>
	<i>nibbána</i>		<i>léthalmazok</i>
	<i>dósza</i>		<i>tudat</i>
	<i>kuszala</i>		<i>el nem vétel</i>
	<i>aviddzsá</i>		<i>függő keletkezés</i>

Az alábbi nevek közül melyek jelölnek személyt (sz) és melyek földrajzi egységeket (f)? (B)

	<i>Asszadzsi</i>		<i>Uruvéla</i>
	<i>Upáli</i>		<i>Mahákasszapa</i>
	<i>Himálaja</i>		<i>Kászí</i>
	<i>Magadha</i>		<i>Moggallána</i>

	<i>Májádéví</i>		<i>Jasza</i>
	<i>Ráhula</i>		<i>Szávatthi</i>
	<i>Rádzsagaha</i>		<i>Adzsátaszattu</i>
	<i>Bimbiszára</i>		<i>Vaddzsí</i>

Mely vallások szentirataihoz sorolná az alábbi idézeteket (buddhizmus, hinduizmus, kereszténység, judaizmus, taoizmus, iszlám)? (B)

<p>„Kövessetek engem, és én emberek halászává teszlek titeket.”</p>	
<p>„Minden keletkezett mulandó, törekedjeteK fáradhatatlanul.”</p>	
<p>„Én vagyok az út, az igazság és az élet.”</p>	
<p>„Nem az teszi tisztátalanná az embert, ami bemegy a száján, hanem ami kijön a szájából, az teszi tisztátalanná az embert.”</p>	
<p>„A gyűlöletet sohasem szünteti meg a gyűlölet, csak a szeretet. Ez örökkévaló törvény.”</p>	
<p>„A pap legyen újra gyermek, azután hallgatóg bölcs. És amikor túl lesz a bölcsességen és a nem-bölcsességen, akkor lesz igazi pap.”</p>	
<p>„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa.”</p>	

<p><i>„Az evilági élet csak játék és mulatozás. A túlvilági élet bizony jobb azoknak, akik istenfélők.”</i></p>	
<p><i>„Akik pedig rossz cselekedetekre tettek szert, azoknak a rossz cselekedetekhez hasonló fizetség jár, és megalázás fogja őket borítani.”</i></p>	

Tartalom

Bevezető	4
A Tan kerekét forgásbahozó tanítóbeszéd	9
Licinius Murenához	15
A tűzről szóló tanítóbeszéd	19
A számkivetetről szóló tanítóbeszéd	26
Az anattá tana	34
A kammáról szóló tanítóbeszéd	41
Az újraszületésről	46
A függő keletkezés elemzéséről szóló tanítóbeszéd	49
A Girimánandának mondott beszéd	57
Az összeszedettség négyféle fejlesztése	64
MN 25 – Csalétek – első rész	70
MN 25 – Csalétek – második rész	76
Szuttavibhanga, Mahávagga 1.23.1–1.24.4.	82
MN 140 – Az elemek elemzése	91
Felvétel a szerzetesi közösségbe	105
A Pátimokkha megtartása	111
Pátimokkha 10–11	114
A szemelvényektől független, a teljes témakörre vonatkozó feladatok.	116
Buddhista és keresztény tanok komparatistikája	119
Léthalmazok és átman	120

Buddha-Dhamma forrásjegyzék

S.56.11. Dhammacakkappavattana sutta, A Tan kerekének megforgatása

S.35.28. Ādittapariyāya sutta, A tűzről

Sn.1.7. Vasala sutta, A számkivetett

S.22.59. Anattalakkhaṇa sutta, A nem-én ismertetőjegyei

S.35.146. Kamma sutta, A kammáról

Mil.1.2. Az újraszületésről (ford. Tenigl-Takács László)

S.12.2. Paṭicca-samuppāda-vibhaṅga sutta, A függő keletkezés elemzése

A.10.60. Girimānanda sutta, Girimānandának

A.4.41. Samādhībhāvanā sutta, Az összeszedettség négyféle fejlesztése

M.25. Nivāpa sutta (ford. Vekardi József) Csalétek

VMv.1.23.1-1.24.4. Befogadás a szerzetesrendbe

M.140. Dhātuvibhaṅga sutta, Az elemek elemzése (ford. A páli fordítócsoport)

VMv.1.12.4, 1.76.5–12, 1.77. Felvétel a szerzetesi közösségbe (ford. Farkas László)

VPm. A Pátimokkha megtartása (ford. Farkas László)

VPm.10-11. Szakadás előidézése a Közösségben (ford. Farkas László)

Dhp. (ford. Fórizs László) és egyéb részletek

Rövidítések

S. Saṃyutta nikāya (12, 22, 35, 56)

A. Aṅguttara nikāya (4, 10)

M. Majjhima nikāya (25, 140)

Sn. Suttanipāta (1.7.)

Mil.	Milindapañha (1.2.)
VMv. (1.12, 23-24, 76, 77)	Vinaya-piṭaka, Khandhaka, Mahāvagga
VPm. 10-11.	Vinaya-piṭaka, Pāṭimokkha, Saṅghādisesa
Dhp.	Dhammapada

A fordítások az alábbi kiadások alapján készültek:

Saṃyutta Nikāya

Elsődleges forrás: Saṃyutta Nikāya Vols. I-VI. ed.L. Feer, Pali Text Society, 1884-1904.

Másodlagos forrás: Connected Discourses of the Buddha, A Translation of the Saṃyutta Nikāya, tr. Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publications, Boston, 2000.

C.A.F.Rhys Davids-F.L.Woodward: The Book of the Kindred Sayings, Vols. I-II. Rhys Davids, Vols. III-V. Woodward, Pali Text Society, 1917-1930.

The Book of the Kindred Sayings,

Aṅguttara Nikāya

Elsődleges forrás: Aṅguttara Nikāya Vols. I-II. ed. R. Morris, Vols. III-V. ed. E.Hardy: Pali Text Society, 1885-1900.

Másodlagos forrás: The Numerical Discourses of the Buddha, A Translation of the Aṅguttara Nikāya, tr. Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publications, Boston, 2012.

F.L.Woodward-E.M.Hare: The Book of the Gradual Sayings, Vols. I-II., V. Woodward, Vols. III-IV. Hare, Pali Text Society, 1932-1936.

Majjhima Nikāya

Elsődleges forrás: The Majjhima Nikāya, Vol.I. ed. V.Trenckner, Vols.II-III. ed. R.Chalmers, Reprint, London, Pali Text Society, 1993-1994.

Másodlagos forrás: The Middle Length Discourses of the Buddha, A Translation of the Majjhima Nikāya, Bhikkhu Ñāṇamoli (tr.)-Bhikkhu Bodhi (ed. and rev.), Wisdom Publications, Boston, 2001.

Middle Length Sayings, tr.I.B. Horner Vols. I-III., Pali Text Society, 1954-1959.

Suttanipāta

Elsődleges forrás: Suttanipāta, ed. Dines Andersen-Helmer Smith, Pali Text Society, 1913, 1990, 2017.

Másodlagos forrás: The Suttanipāta: An Ancient Collection of the Buddha's Discourses Together with its Commentaries, tr. Bhikkhu Bodhi, Pali Text Society, 2017.

Milindapañha

Elsődleges forrás: Milindapañha & Milinda-tīkā, ed. V. Trenckner, 1880; tīkā, ed. P.S. Jaini, 1961, Pali Text Society, 2017. reprinted as one volume 1986.

Másodlagos forrás: Milinda's Questions, tr. I.B. Horner, Pali Text Society, Vol. I. (1963, 1990), Vol. II. (1964, 1991)

Mahāvagga

Elsődleges forrás: The Vinaya-piṭakaṃ, ed. H. Oldenberg, Pali Text Society, Vol. I. Mahāvagga (1879, 1969)

Másodlagos forrás: The Book of the Discipline, Vinaya-piṭaka, tr. I.B. Horner, Pali Text Society, Vol. IV. (1951, 1993, 2014)

Pāṭimokkha

Elsődleges forrás: The Vinaya-piṭakaṃ, ed. H. Oldenberg, Pali Text Society, Vol. III. Suttavibhaṅga (1879, 1969)

Másodlagos forrás: The Book of the Discipline, Vinaya-piṭaka, tr. I.B. Horner, Pali Text Society, Vol. I. Suttavibhaṅga (1951, 1993, 2014)

Dhammapada

Elsődleges forrás: Dhammapada, ed. O. von Hinüber-K.R. Norman, Pali Text Society, 1994, 1995, 2nd ed. (with Indexes by Yamazaki, Ousaka & Miyao) 2014.

Másodlagos forrás: Word of the Doctrine, tr. K.R. Norman, Pali Text Society, 1997.

Valamennyi könyv esetében további elsődleges forrás: Chaṭṭha Saṅgāyana Tipiṭaka 4.0, Buddha Jayanti Edition, Burma